

540.72
ΚΟΝ

123

20

Δ. Α. ΚΟΝΔΥΛΗ

ΚΡΙΤΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ

ΚΡΙΤΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΤΑΔΙΚΗ

ΚΡΙΤΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ

Πολλοί μὲν οἱ ἀσχολούμενοι εἰς τὰς ἐπιστήμας, ὀλίγοι δὲ οἱ ἀληθεῖς αὐτῶν ἐργάται· διότι οἱ πλεῖστοι οὐχὶ ἐπ' ἀληθειῶν, ἀλλ' ἐπὶ εἰκασιῶν στηριζόμενοι ἢ τὰς ἀληθείας μὴ δυνάμενοι νὰ κατανοήσωσιν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀποπλανώμενοι πλεῖστα παραλογίζονται καὶ τερατολογοῦσι. Τοιαῦτα πάσχοντας βλέπομεν καὶ τοὺς κριτὰς τοὺς κρίναντας τὰς γραμματικὰς τὰς πρὸς διαγωνισμὸν ὑποβληθείσας. Οὗτοι ἐν μὲν τῷ προλόγῳ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἀναγράφουσιν «ὁ ἄριστος ὁδηγὸς εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἐξακριβῶσιν τῶν ποικίλων φαινομένων πάσης γλώσσης εἶνε ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς, ἂν ταύτης ἡμῖν μνημεῖα παλαιότερων χρόνων διεσώθησαν. Πάντες δὲ γινώσκομεν ὅτι ὀλίγων μόνων γλωσσῶν τὴν ἱστορίαν ἐπὶ μακρότερον χρόνον δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν ἢ τὴν τῆς ἑλληνικῆς»· ἐν δὲ τῷ ἐπιλόγῳ (σελ. 49 στλ. 6') προσθέτουσιν «σήμερον πᾶσαι αἱ λεγόμεναι ἱστορικῆ ἐπιστήμη ὑποβάλλονται ὑπὸ τὴν ἀκριβεστάτην στατιστικὴν ἔρευναν τῶν παλαιότερων μνημείων, ὥστε ἡ μέθοδος αὐτῶν κατέστη ἀπλῶς ἱστορικὴ οὐδὲν ἐκ τῶν προτέρων ἀποδεχομένη». Τὰς ἀληθείας ταύτας μόνον οἱ κριταὶ δὲν κατενόησαν· διότι ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν γλωσσικῶν φαινομένων οὐδόλως τηροῦσι τοὺς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταβολῆς κανόνας τῆς γλώσσης, ἀλλ' ἐκ τῶν πρῶτων τὴν Ἰνδικὴν παραδεχόμενοι μητέρα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ θανατηφόρα ποιοῦμενοι ἄλλατα ἐκ τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καταπίπτουσιν εἰς πέλαγος παραλογισμῶν καὶ τερατολογημάτων. Βεβαίως περὶ πασῶν τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει τεθρευμένων δὲν θὰ διαλάβωμεν, διότι ὀλίγα ἀκοῦσι πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ ὅλου.

Ὁ μὲν Διπλαρόπουλος ἐν τῇ γραμματικῇ του (§ 308) γράφει «ὅταν ἡ ρίζα λήγη εἰς ε α'» ἐκτείνεται εἰς εὐς κείμαι κτλ., οἱ δὲ ἡμέτεροι κριταὶ εἰς ταῦτα παρατηροῦσιν (σελ. 7 στλ. 1) «Τὸ κέεμαι λοιπὸν τὸ ἀπαντῶν καὶ ἐν Ἰνδικοῖς $\text{cēṣ} \text{cēi} = \text{κείσαι}$, κείται, τὸ ὅποιον πανταχοῦ καὶ ἐν τοῖς διαλέκτοις εἰ κλπ. ἔχει ρίζαν κε αὐξανομένην κατὰ ε ;». Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνος ὥσει ἀπαντῶν εἰς τὴν ἐρώ-

τησιν ταύτην λέγει (§ 321) «ή βραχεῖα ρίζα εἶνε κε, ἐξ ἧς γίνεται ἡ ὑποτ. καὶ εὐκτ.», οὗτοι πάλιν παρατηροῦσιν «ἀτοπωτέρα δ' ἔτι ἡ ἐρμηνεία τοῦ κέηται καὶ κέοιτο· μὴ δὲν ἠδύνατο τὸ ι τῆς ει νὰ ἐκπέσῃ πρὸ φωνήεντος;». Καὶ ταῦτα πάντα λέγουσι παρὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τοὺς κανόνας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης· πρῶτον διότι πανταχοῦ τὸ κέῖμαι δὲν ἔχει ρίζαν μακράν, διὸ παρὰ μὲν τῷ Ὀμήρῳ εὐρηται γ' πλθ. κέονται ('Ἰλ. X. 510) καὶ γ' ἐν παρτ. κέσκετο ('Ὀδ. φ. 41), παρὰ δὲ τῷ Ἡροδότῳ οἱ τύποι κέεται ἐκέετο κέεσθαι· δεῦτερον διότι τὸ ἐγκλιτικὸν φωνῆεν ~~πρὸ τοῦ φωνήεντος τῆς ρίζης~~ ἀποβάλλεται, τὸ δὲ τῆς ρίζης φυλάσσεται, ὥστε τὸ ι, ἂν ἡ ρίζα ἦτο ἐξ ἀρχῆς μακρὰ καὶ τὸ ι ἀνῆκεν αὐτῇ, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποβληθῇ. Τούναντίον τὸ μὲν κέονται ὡς καὶ τὰ κέηται κέωνται κέοιτο κέοιντο διδάσκουσιν ὅτι οὐδὲν ἀπεβλήθη, τὸ δὲ κέσκετο ἂν μὲν ὑπαχθῇ εἰς τὰ εἰς μι, οὐδὲν ἀπ' αὐτοῦ ἀπεβλήθη, ἂν δὲ εἰς τὰ περισπώμενα, ε ἀπεβλήθη πρὸ τῆς ρίζης κε. Οἱ δὲ τύποι κέεται ἐκέετο κέεσθαι διδάσκουσιν ὅτι τὸ κέῖμαι προῆλθεν ἐκ συναιρέσεως τοῦ ριζικοῦ φωνήεντος μετὰ τοῦ ἐγκλιτικοῦ, οὕτως ἐπὶ πάντων τῶν προσώπων γενομένου προῆλθεν τὸ θέμα κε, ἐξ οὗ ὁ μέλλων κείσομαι τὸ ἀπαρ. κείεμεν καὶ ἡ μτχ. κείων, ὡς ἐκ τῆς ρίζης κε τὰ κέονται κέηται κτλ. Οἱ δὲ τύποι κέεται κείαται ἐκέατο ἐκείατο προῆλθον ἐκ τῆς ρίζης κε καὶ τῶν καταλήξεων εαται εατο, ὧν τὸ ε ἡ συνηρέθη μετὰ τοῦ ριζικοῦ εἰς ει ἡ ἀπεβλήθη πρὸ τῆς συναιρέσεως, ὡς διδάσκει τὸ ἀπικέατο ἀπικάτο.

Ἀρκοῦσι ταῦτα ἱκανῶς δηλοῦντα ὅτι τὸ ἐγκλιτικὸν φωνῆεν ἀποβάλλεται τὸ δὲ τῆς ρίζης φυλάσσεται, καὶ ὅτι, ἂν ἡ ρίζα τοῦ κέῖμαι ἦτο ἐξ ἀρχῆς μακρὰ καὶ τὸ ι ἀνῆκεν αὐτῇ, δὲν ἦτο δυνατόν τὸ ι νὰ ἀποβληθῇ. Ἄλλ' οἱ κριταί, ἵνα μὴ φανῶσιν ἀντιφάσκοντες εἰπόντες ἀνωτέρω ὅτι πανταχοῦ τὸ κέῖμαι ἔχει ρίζαν μακράν, προσθέτουσι τὸ «μὴ δὲν ἠδύνατο τὸ ι τῆς ει νὰ ἐκπέσῃ πρὸ φωνήεντος» χωρὶς νὰ ἐνοῶσι τὴν σημασίαν τῶν λόγων των καὶ νομίζοντες διὰ τούτων ὅτι ἀναίρουσι τὴν ἱστορικὴν μαρτυρίαν τῆς κε. Καὶ ταῦτα πάντα πράττουσιν ὑποτιθέμενοι ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν κέῖμαι ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ ἐγένετο. Ἀλλά, ἂν ἐν τῇ Ἰνδικῇ ὑπάρχηῃ ἡ αὐτὴ ρίζα, τοῦτο δεικνύει τὴν κοινὴν καταγωγὴν τοῦ τε Ἑλληνικοῦ καὶ Ἰνδικοῦ ῥήματος. Διὰ τὸ ὅμως ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἡ ρίζα του εἶνε μακρὰ καὶ διατὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γράφεται δι' ει, τοῦτο ἡ ἱστορία ἐκάστης γλώσσης ἰδιαιτέρως ὀφείλει νὰ διδάξῃ· διότι οὔτε οἱ Ἴνδοι ἐν τῇ μορφῷσει τῆς γλώσσης των μετεχειρίσθησαν τοὺς κανόνας τῆς Ἑλληνικῆς γραμματικῆς, οὔτε οἱ Ἕλληνες τοὺς τῆς Ἰνδικῆς, ἀλλ' ἐκάτεροι τοὺς τῆς ἰδίας γλώσσης, καὶ ἂν ἀμφότεροι τοὺς αὐτοὺς κανόνας

ετήρουν, τὸ ῥῆμα παρ' ἀμφοτέροις καὶ ἐν τῇ ρίζῃ καὶ ἐν ταῖς κα-
ταλήξεσι κατ' οὐδὲν θὰ μετεβάλλετο. Ἄν δὲ τυχόν τινες τῶν κανό-
νων εἶνε οἱ αὐτοί, τοῦτο πάλιν ἡ ἱστορία ἐκάστης γλώσσης ἰδιαιτέ-
ρως ὀφείλει νὰ διδάξῃ. Οἱ κριταὶ ὅμως ὑποτιθέμενοι ὅτι τὸ Ἑλ-
ληνικὸν κείμεν ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ ἐγένετο, παραδέχονται ὅτι ἡ ρίζα
καὶ ἦτο ἐξ ἀρχῆς μακρά, ὅτι τῆς Ἑλληνικῆς παραλαβούσης τὴν
ρίζαν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς οἱ τῆς Ἑλληνικῆς κανόνες οὐδεμίαν ἰσχὺν
ἔχουσιν, οὐδὲως πρέπει πρὸ ὀφθαλμῶν νὰ λαμβάνονται. Ἄν τις
ὅμως ζητήσῃ παρ' αὐτῶν ἱστορικῶς νὰ ἀποδείξῃσι τὴν παραλαβὴν
τοῦ ῥήματος κείμεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς φέροντες παραδείγματα ἐκ τῶν
χρόνων, καθ' οὓς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς ἀπεχωρί-
ζετο, ἐκπληξίς βεβαίως καὶ ἕλιγος θὰ τοὺς καταλάβῃ, διότι χά-
σμα μέγα χάνει χρόνον τε καὶ χρόνον μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Ἰνδῶν
μεταξὺ Ἑλληνικῆς καὶ Ἰνδικῆς γλώσσης. Τοιαύτης συνεχοῦς ἱστο-
ρίας μὴ ὑπαρχούσης οὐδὲ κανόνες βεβαίως περὶ παραγωγῆς τοῦ Ἑλ-
ληνικοῦ ῥήματος ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ παρέχουσι βεβαιότητά τινα, ὅπερ
καὶ αὐτοὶ οἱ κριταὶ ἀσυνειδήτως ὑμολογοῦσιν ἀόριστα καὶ ἀσαφῆ
ἀναφωνοῦντες, οἷα τὰ ἀνωτέρω· «τὸ κείμεν λοιπόν... ἔχει ρίζαν κα-
αὐξανομένην δι' εἰς;» «μὴ δὲν ἠδύνατο τὸ εἰ τῆς εἰ νὰ ἐκπέσῃ;»
Τοιαύτας εἰκασίας προτείνοντες ἐπ' οὐδενὶ κανόνι οὐδεμιᾶς γλώσσης
στηριζομένους νομίζουσι ὅτι ἀναιροῦσι τὰ ὑπὸ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλ-
ληνικῆς γλώσσης μαρτυρούμενα καὶ ὑπὸ τῶν κανόνων αὐτῆς βεβαι-
ούμενα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κείμεν παρασθέργονται, περὶ δὲ
τοῦ θέμειμα ἄλλα παραλογίζονται καὶ παραληροῦσιν.

Νομίζων τις τῶν ὑποψηφίων γραμματικῶν δυνατὴν τὴν κα-
ταγωγὴν τῶν γονέων ἐκ τῶν τέκνων γράφει (σελ. 200 § 132, 1)
«ἐξαιρουμένου τοῦ παρακ. καὶ ὑπερσυντ. τοῦ τίθημι καὶ ἴημι εἰς τοὺς
ὁποίους μεταβαίνει τὸ εἰ τοῦ ἐνεργ. παρακ. ἐπομένως θέμειμα τί-
θημαι, εἶμαι», οἱ δὲ κριταὶ περὶ τούτων ἀποφαίνονται «ἐν τῷ
πρώτῳ παραδείγματι ὁ κανὼν ἐπιτυχῶς τοῦ ἀληθοῦς, ἀλλ' ἐν τῷ
β' οὐχί· τὸναντίον μάλιστα ἀληθεύει ὅτι ὁ ἐνεργητικὸς παρακ.
ἐσχηματίσθη κατὰ τὸν παθητικὸν ἔχοντα κανονικῶς τὸ εἰ· διότι ἐκ
τῆς ἀσθενοῦς ρίζης se ὄφειλε νὰ γείνη se-se mai, ὅθεν εἶμαι εἶμαι.
Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κ. συγγραφεὺς διδάσκει ἐν σελ. 205 εἶμα καὶ εἶμαι
ἐκ τῶν εἶμα εἶμαι». Ἐνῶ ἐκ τοῦ παθητ. εἶμαι σχηματίζεται
ὁ ἐνεργ. εἶμα, δι' ὃν ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀνεξαρτήτως τοῦ
παθητικοῦ ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης se, δὲν ὀνοῦσι νὰ πα-
ραδεχθῶσιν ὅτι ἐκ τοῦ ἐνεργ. θέμειμα παρήχθη ὁ θέμειμα. Πῶς δὲ
τοῦτο συμβαίνει ἐν σελ. 41 λέγουσι· «σφάλλεται ὁ κ. συγγραφεὺς
ἀποφαινόμενος ὅτι ἀνωμάλως τὸ εἰ ἐκτείνεται εἰς εἰ εἰς τὰ θέμειμα

(τέθειμαι) εἶκα εἶμαι· διότι τὸ εἶμαι ὄθεν ἐγένετο τὸ εἶκα ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου ἔωκα (παρβλ. ἀφέωκα, ἐξ οὗ πάλιν ἀφείωνται ἀνέωνται) ἔχει κανονικώτατον ἀναδιπλασιασμόν· sē ῥίζα τοῦ παθητικοῦ· ὄθεν se se-mai-εἶμαι-εἶμαι. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι τὰ ἀρχαῖα τέθηκα τέθειμαι μόνον κατὰ μικρὸν μετεβλήθησαν εἰς τέθεικα τέθειμαι κατ' ἀναλογίαν αὐτῶν τούτων τῶν -εἶκα-εἶμαι». Ἐν τὰ εἶκα καὶ εἶμαι ἀρχῆθεν εἶχον ἠ καὶ ἔπειτα ἐξ ἀναδιπλασιασμοῦ ἔλαβον ει, τότε κατ' ἀναλογίαν τῶν ἦκα εἶκα ἦμαι εἶμαι ἠδυνάτῳ τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἔτρεψαν τὰ τέθηκα καὶ τέθειμαι τὸ ἠ εἰς ει. Ἄλλὰ τῶν εἶκα καὶ εἶμαι ἀρχῆθεν μὴ ἐχόντων ἠ, ἀλλὰ ἔνεκεν ἀναδιπλασιασμοῦ ει, ἔπεται ὅτι καὶ τὰ τέθεικα τέθειμαι κατ' ἀναλογίαν σχηματισθέντα ἔλαβον ἀναδιπλασιασμόν ὡς ἐκεῖνα καὶ οὕτω τὸ ἠ εἰς ει ἐτρέπη. Ἄλλ' ἀναδιπλασιασμός μεταξὺ ῥίζης καὶ καταλήξεως ποῦ ἦκουσθη; Ἐπειτα ἂν ἐκ τῶν τέθηκα τέθειμαι προήλθον οἱ τέθεικα τέθειμαι, διατὶ καὶ οἱ πεποῖηκα πεποῖημαι εὗρηκα εὗρημαι πεπόθηκα πεπόθημαι καὶ πάντες οἱ τοιοῦτοι νὰ μὴ τρέψωσι τὸ ἠ εἰς ει; Τοιαῦτα παραλογίζονται οἱ τύπους μόνον ἀνακυκλώντες, τὴν δὲ ἱστορίαν καὶ τοὺς κανόνας τῆς γλώσσης ἐν ἧττονι ἢ ἐν οὐδεμιᾷ τιθέμενοι μοῖρα.

Ὁ τέθειμαι εἶνε τοῦ τίθεμαι μέσος παρακ., παθητικός δὲ ὁ κείμαι. Τίνας ἔνεκα οἱ δύο οὗτοι παρακείμενοι, ἐνῶ παρουσιάζουσι διάφορον ῥίζαν, τοῦ αὐτοῦ ῥήματος νὰ εἶνε παρακείμενοι, ἀμφοτέροι δὲ δι' εἰ νὰ γράφωνται; Ἴδου ἡ φυσικὴ διατύπωσις τοῦ ζητήματος.

Ὁ μὲν Κωτσάκης ἐν τῇ γραμματικῇ του (§ 198) διδάσκει ὅτι πάντα τὰ ἄλλα ῥήματα ἐγένοντο ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ συνδετικοῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου, οἱ δὲ κριταὶ ἀριστάμενοι τῆς ἀληθείας καὶ οὐδὲως ἀντιλαμβάνόμενοι αὐτῆς ἀναβοῶσιν ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος σύνδεσις εἶνε φαντασίαις ἐπιπόνημα καὶ οὐδὲν πλέον. Κατὰ δὲ ὅμως θὰ καταστή ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος σύνδεσις εἶνε φαντασίας ἐπιπόνημα, ὅποια τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Φεϊδίου, ἐν οἷς νόμοι καὶ νοῦς τὸ κράτος ἔχουσι. Καὶ ἀλλαχού¹ κατεδείξαμεν δι' ὀλίγων ὅτι ἐκ τῶν μεταβολῶν τοῦ ἀρχαίου ὑπαρκτικοῦ προήλθον αἱ χρονικαὶ καὶ ἐγκλιτικαὶ τῶν ῥημάτων καταλήξεις καὶ ὅτι πάντες οἱ χρόνοι πλὴν τοῦ παθ. α' ἀορίστου συνετέθησαν ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ ῥήματος καὶ τοῦ συνδετικῆς, καὶ ἐνταῦθα τὰ ἀναγκαι- οῦντα θὰ εἴπωμεν.

Πρῶτον ἐκ τῶν ῥημάτων συνετέθη τὸ ὑπαρκτικὸν ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ σε καὶ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν. Ἐκ τοῦ πρώτου δ'

¹ «Ἐφημερ. Φιλομαθῶν» 3, 1879.

αὐτοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου σεμι τροπῇ τοῦ ριζικοῦ φωνήεντος εἰς η ἢ α ἢ ι καὶ τοῦ ι εἰς υ καὶ τούτου εἰς ο προῆλθον τὰ ὑπαρκτικά σημι, σαμι, σιμι (sim) συμι (sum) σομι, ἐκ τούτων δὲ τὰ ἐμι ημι αμι ιμι υμι ομι ωμι, ἄτινα πάντα ὡς τὸ σεμι ἐξηκολούθουν συντιθέμενα μετὰ ριζῶν πρὸς παραγωγὴν ῥημάτων. Καὶ οὐ μόνον ταῦτα, ἄτινα ἐν πᾶσι τοῖς προσώποις τὸ αὐτὸ ριζικὸν φωνήεν ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ μικτὸν ὑπαρκτικὸν προσετίθετο εἰς ρίζας πρὸς παραγωγὴν ῥημάτων τὸ ἐκ προσώπων τοῦ τε σεμι καὶ τοῦ σομι συμπαγῶν

σομι σεσι σετι

σομε σετε συντι,

καθ' ὃ κατόπιν ἀπετελέσθησαν ἐκ τῶν μονορριζῶν ομι καὶ ἐμι τὸ μικτὸν ομι καὶ ἐκ τῶν μονορριζῶν ωμι καὶ ημι τὸ μικτὸν ωμι. Ὅτι δὲ τὸ μικτὸν σομι ἦτο ὑπαρκτικὸν μαρτυρεῖ τὸ Λατν. sum, ὅτι δὲ μετὰ ριζῶν συνετίθετο πρὸς παραγωγὴν ῥημάτων, τοῦτο καταφανές γίνεται καὶ ἐκ τῶν καταλήξεων τῶν βαρυτόνων ῥημάτων καὶ τὸ possum ἐπικυροῖ. Τὴν δὲ μετὰ ριζῶν σύνθεσιν τῶν ἄλλων ὑπαρκτικῶν ἕτερα μαρτυροῦσι. Καὶ τοῦ μὲν ἐνεργητικοῦ σεμι εὐρίσκωμεν τὴν ρίζαν ἐν τοῖς Δωρικοῖς μέλλουσι λυσῶ (λυσέ-ω) ἀρξῶ (ἀρξέ-ω), ἐν οἷς αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῶν ἐγγλιτικῶν. Ἄλλος τύπος τοῦ σεμι ἦτο ὁ σεεμι, ἐξ οὗ καὶ ἡ κατάληξις τῶν ἐφετικῶν εἰς σείω καὶ ἡ τοῦ ἀρίστου σσα (σεεμι-σίαιμι-σίαι-σσα) ἐν τοῖς ἐτέλεσσα ἔκυσσα κλπ. Τὸ παθητικὸν δὲ τοῦ σεμι ἦτο σεμαι, ὅπερ εὐρίσκεται ἐν τοῖς παρακ. τετέλε-σεμαι ἔξε-σεμαι, ἐν οἷς τὸ ε συνεχόπη, ὡς τὸ η τοῦ κεχαρημένος ἐν τῷ κεχαρμένος. Μαρτύρια δὲ τῆς μὲν τροπῆς τοῦ ριζικοῦ φωνήεντος εἰς η ἢ α εἶνε τὰ ηῦξημαι (ηῦγ-σημαι), ἰσχυι (ἰδ-σημι), γεγράφεται (γεγραφ-σαται). Ἡ σαται εἶνε κατάληξις γ' πλθ. ὡς καὶ αἱ αται καὶ ατο, ἀλλ' αἱ αὔται εἶνε κατάληξεις καὶ γ' ἐνικοῦ. Οὐδὲν ἀλλήλων διέφερον τὸ πρῶτον αἱ χρονικαὶ ἢ ἐγγλιτικαὶ καταλήξεις τοῦ γ' ἐνικοῦ τῶν τοῦ γ' πληθυντικοῦ, διότι ἀμφότεραι ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας προῆλθον. Τὸ ἐστὶν οὐ μόνον γ' ἐνικὸν ἀλλὰ καὶ γ' πλθ. ἦτο (ἐστὶν οἶ), διότι καὶ ἡ κατάληξις τοῦ πληθυντικοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀντωνυμίας προῆλθεν, ἐξ ἧς ἡ τοῦ ἐνικοῦ. Τὸ ἐντὶ οὐ μόνον γ' πλθ. ἦτο, ἀλλὰ καὶ γ' ἐνικόν, διότι καὶ τοῦτο καὶ ἐν τῷ γ' ἐνικῷ καὶ ἐν τῷ γ' πλθ. ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀντωνυμίας ἐσχηματίσθη. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἐντὶ τοῦ εἰμὶ ἢ ἡμὶ πρόσωπον γενόμενον περιορίσθη εἰς τὴν σημασίαν τοῦ γ' πλθ., τὸ δὲ ἐστὶ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ γ' ἐνικοῦ καὶ οὕτω διεστάλη ἡ κατάληξις τοῦ γ' ἐνικοῦ τῆς τοῦ γ' πλ. Τὴν δὲ τροπὴν τοῦ ε εἰς

ι μαρτυροῦσιν οἱ εἰς σιω δωρικοί μέλλοντες βραθησίω πραζίω, καὶ τὴν τροπὴν τοῦ ι εἰς υ, τοῦτου δὲ εἰς ο καὶ τοῦ ο εἰς ω τὰ πορ-
 σύ-νω, λάζουμι (λάθβ-συμι) λάζουμι, νίζω (νίθβ-σω), κλάζω (κλάγγ-
 σω), ἔψω (ἔπ-σω), αὐξώ (αὐγ-σω), ἔψουμι (ἔπ-συμι), λίσσομαι
 (λιτσομαι), γράψω (γραφ-σω). Καὶ ταῦτα μὲν πάντα συνετέθησαν ἐκ
 τῶν ἐνσίγμων ὑπαρκτικῶν, τῆς δὲ μετὰ ρίζων συνθέσεως τῶν ἀσί-
 γμων ὑπαρκτικῶν μαρτύρια ἀναφέρομεν τὰ ἐξῆς: τοῦ εμι τὰ τῆς
 πρώτης τῶν περισπωμένων ποιέω ποθέω ὄρέω, ἐν οἷς τὰς προσωπι-
 κάς καταλήξεις ἀντικατέστησαν αἱ ἐγκλιτικαί: τοῦ αμι τὰ ἔραμαι
 κρέμαμαι ἴσταμι (ἴστα-αμι): τοῦ ημι τὰ πόθημι ὄρημι ἄημι (γ'
 ἄησι, δυϊκ. ἄητον παρτ. ἄη μτχ. ἀήμενος), ἀδική-ω (ἀδική-σω
 ἡδίκη-σα ἡδίκη-κα), ποθή-ω κτλ. τῆς τροπῆς τοῦ ε εἰς ι: τὸ ἀπορίω
 σιλίω τοῦ ομι τὸ ἔρουμι (ἐν. καὶ παρκ.) καὶ τοῦ ομι ἡ ὠμι τὰ
 δίδωμι (διδο-ομι), ζαμίωμι (ζαμί(α), δοκίμωμι (δόκιμ(ος), ἐλευθέρωμι
 (ἐλευθ(ερ)ος), κοίτομαι (κοίτ(η)). Τοῦ ομι παθ. εἶνε τὸ ομαι, τοῦ
 δὲ ὠμι τὸ ὠμαι τὸ ἐν τοῖς παρκ. τῆς γ' τῶν περισπωμένων δεδῆ-
 λωμαι μεισίθωμαι ἔζημίωμαι. Ἀλλὰ τοῦ μικτοῦ ὑπαρκτικοῦ ὠμι
 προστεθέντος εἰς ρίζας τελευταίου κατὰ τοῦτο ἐρρυθμίσθησαν ἐν μὲν
 τῇ ὑποτακτικῇ πάντα τὰ πρόσωπα ἐν δὲ τῇ ὀριστικῇ τὰ εἰς ομι ἢ
 σομι ἐνικά.

Ἐκτός τοῦ σεμι καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ προελθόντων ὑπαρκτικῶν
 καὶ ἕτερον ὑπαρκτικὸν προσετίθετο εἰς ρίζας ῥημάτων τὸ νεμι (Λατν.
 nascor), οὗ τὸ γ' ἐντὶ παρέλαβε τὸ εἰμί. Καὶ τοῦτο ὡς τὸ σεμι
 συνετέθη ἐκ τῆς ρίζης του καὶ τῶν προσωπικῶν ἀνωνομιῶν, καὶ εἰς
 τοῦτο αἱ αὐταὶ μεταβολαὶ τοῦ ριζικοῦ φωνήεντος συνέβησαν καὶ ἡ
 αὐτὴ συμπλοκὴ προσώπων ἐκ τε τοῦ πρώτου νεμι καὶ τοῦ τελευ-
 ταίου νομι ἐγένετο. Καὶ τὴν μὲν ρίζαν αὐτοῦ νε εὐρίσκομεν ἐν τοῖς
 κι-νέ-ω (κίω Λατν. eio), βυ-νέ-ω, ἰκ-νέ-ομαι, κρι-νέ-ω, με-νέ-ω
 (Λατν. ma-ne-o) κλπ., τὴν δὲ τροπὴν τοῦ ριζικοῦ ε εἰς ι μὲν ἐν τοῖς
 ἐμμε-νί-ω βα-ίν-ω (Λατν. ve-ni-o) κρίνω (κρί-ίν-ω), εἰς α δὲ ἡ η
 ἐν τοῖς ὀνί-νημι (ὄνε, ὄνή-σω) κίρ-ναμαι δάμ-νημι δάμ-ναμαι, ἐξ
 οὗ τὸ δαμνά-ω, σιδ-ναμαι καὶ κιδ-ναμαι πιλ-ναμαι, πίτ-νημι,
 ἐξ οὗ τὸ πιτνάω, τὴν δὲ τοῦ ι εἰς υ τροπὴν ἐν τοῖς κί-νυμαι, ἄρ-νυμαι
 ἄχ-νυμαι, γά-νυμαι στόρ-νυμι (Ἰνδ. str-nōmi Λατν. ster-no),
 τὴν δὲ τοῦ υ εἰς ο ἐν τοῖς τί-νυμι τί-νυμαι τί-νομαι τίνω, ὄ-νομαι
 ὄ-νοσαι, καὶ τὴν τοῦ ο εἰς ω ἐν τοῖς τί-νω φθά-νω, δάμ-νω κττ. Τὰ
 εἰς
 νυμι ἐξέτειναν τὸ υ ἐν τοῖς ἐνικόις κατὰ τὰ ἄλλα εἰς μι ῥυθμι-
 σθέντι. Ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων καταδεικνύεται ὅτι παραγωγικαί
 τῶν ῥημάτων καταλήξεις εἶνε τὰ ὑπαρκτικὰ ῥήματα, ἐγκλιτικὸν δὲ
 αὐτῶν φωνῆεν τὸ ριζικὸν φωνῆεν τῶν ὑπαρκτικῶν ῥημάτων.

Ὡς τῶν ἐνεργ. σεμι καὶ σεμι παθητικὰ εἶνε τὰ σεμαι καὶ σομαι, οὕτω τῶν ἐμι καὶ ἡμι τὰ ἐμαι καὶ ἡμαι. Εὐρίσκειται δὲ τὸ παθ. τοῦ ἡμι ἐν τοῖς Αἰολικοῖς ἐνεστῶσιν αἰτημαὶ φόρημαὶ καὶ ἐν τοῖς παθ. παρκ. οἴκημαὶ φικημαὶ πεπόθημαὶ κττ. Ὅτι δὲ οἱ παρακ. οὔτοι εἶχον ποτε καὶ ἐνεστῶτος σημασίαν καὶ ἢ τοῦ παρακειμένου σημασία τοῦτο δηλοῖ καὶ οἱ παρκ. ἀκάρημαὶ ἀκάρημαὶ ἀλάλημα, οἵτινες οὐ μόνον σημασίαν ἐνεστῶτος ἔχουσιν ἀλλὰ καὶ ὡς ἐνεστῶτες τονίζονται, μαρτυροῦσιν, ὡς καὶ αἱ μ.τ.χ. ἀήμενος οἰκήμενος ἀντὶ οἰκοῦμενος. Τοιοῦτοι λοιπὸν παρακ. εἶνε καὶ ὁ κεῖμαι σύνθετος ἐκ τῆς ρίζης κε καὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἐμαι. Ὅτι δὲ τὸ κεῖμαι ἔχει ἐγγλιτικὸν φωνῆν μαρτυροῦσιν τὰ κέονται κέηται κέωνται κέοιτο κέοιτο κέων. Καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐγγλίσεις ἔχει τοιοῦτον, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε εἰς πάντα τὰ πρόσωπα. Ὅτι δὲ τὸ πρῶτον ὑπῆρξαν ἐνεστῶτες πανταχοῦ ἐ ἐγγλιτικὸν φωνῆν ἔχοντες μαρτυροῦσι τὰ διένται διέντο καὶ τὸ λούμαι λούσαι λούται κλπ. Ἐκ τῆς ρίζης λο καὶ τοῦ ὑπαρκτ. ἐμαι συντέθη τὸ λούμαι. Λόεμαι ἦτο τὸ παθ. τοῦ λόημι (λόεμι) ὡς τοῦ τίθημι τὸ τίθεμαι τοῦ ἴημι τὸ ἴεμαι. Ἐκ τοῦ *λόεμι ἐγένετο λoεώ ὡς *πόημι ποθέω *ῥεμι ῥέω, ἀλλ' ἀντὶ τῆς συναϊρέσεως τοῦ θεματικοῦ χαρακτῆρος μετὰ τῆς καταλήξεως, συνηρέθη οὗτος ὡς ἐν τῷ παθητικῷ μετὰ τοῦ ρίζικοῦ φωνήεντος καὶ ἐγένετο λούω. Τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ ἐν τῷ κεῖμαι. Εἰς τὴν ρίζαν τοῦ τέθειμαι θε προστεθέντος τοῦ ἐμαι συνηρέθη τὸ ἐγγλιτικὸν φωνῆν μετὰ τοῦ ρίζικοῦ φωνήεντος εἰς ει, ὅπερ βεβαίως πρὶν λάβῃ τὸν ἀναδιπλασιασμὸν ἦτο θεῖμαι, ἐξ οὗ τὸ κεῖμαι τραπέντος τοῦ θ εἰς κ, ὅπως ἐκ τοῦ θεῖνω τὸ καίνω ἐγένετο. Ἐκ πάντων τῶν περὶ τοῦ κεῖμαι εἰρημένων συμφανέστατον καθίσταται ὅτι τὸ κεῖμαι εἶνε ὅλως ἐλληνικὴ λέξις ὑφ' Ἑλλήνων καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης πλασθέν. Ὅθεν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι οὐχὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἀλλ' ἡ Ἰνδικὴ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς παρέλαβε τὸ ῥῆμα, ἂν ἐν τῇ Ἰνδικῇ δὲν ὑπάρχῃ κανὼν αἰτιολογῶν τὸ μακρὸν τοῦλάχιστον τῆς ρίζης.

Καὶ ὅμως οἱ ἡμέτεροι κριταὶ ἐκάθεν κατακρημνίζονται εἰς πέλαγος παρλογοισμῶν καὶ τερατολογημάτων. Ταύτην δὲ τὴν ταρραχὴν τῶν φρενῶν αὐτῶν ἐπαυξάνει ἡ ἀγνοία τῶν παραγωγικῶν καταλήξεων, ἃς ἐξαφρνίζουσι διὰ τῶν θεμάτων. Ἀγνοοῦντες τὰς τε ρίζας τῶν λέξεων καὶ τὰς παραγωγικὰς καταλήξεις κατ' ἀκολουθίαν ἀγνοοῦσι καὶ τὴν γένεσιν τῶν θεμάτων. Καὶ ὅμως τολμῶσιν οὔτοι καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἐπικρίνωσιν ὡς μὴ διαστέλλοντας ρίζαν καὶ θέμα, καὶ θέματα νομίζοντες ὅτι γνωρίζουσι, δι' αὐτῶν ὡς διὰ λυδίας λίθου τὰ πάντα ζητοῦντες νὰ ἐξηγήσωνται πᾶσαν ἀλήθειαν

ἀποσκορακίζουσι. Καί πολλαχοῦ μὲν φέγοντες τοὺς συγγραφεῖς τῶν γραμματικῶν ὡς μὴ διαστέλλοντες τὴν ρίζαν τοῦ θέματος, οὐδαμοῦ ὀρίζουσι ταῦτα· διότι ὡς ἐν σελ. 28 γράφουσι «εἶναι θαυμαστὸν τὸ σφάλμα τοῦτο ἀπαντῶν παρὰ πᾶσιν, ἀφοῦ τὰ ἐξ ὧν παρέλαβον Γερμανικὰ βιβλία κάλλιστα διαστέλλουσι τὸ Wurzel καὶ Stamm». Ἄλλ' ἴδωμεν ἂν κάλλιστα οἱ ἡμέτεροι κριταὶ διαστέλλωσι ρίζαν καὶ θέμα. Ἐν σελ. 16 στλ. α' γράφουσι «τὰ δὲ τὴν προσ. κατάληξιν εὐθὺς ἐν τῇ ρίζῃ προσάπτοντα (ἢ νῦ παρεμβάλλοντα) καὶ τὸ θέμα ποικίλλοντα ἰστά-μεν ἰστά-τε ἰστη-μι δίδω-μι δίδο-μεν τίθη-μι τίθη-σι τίθε-τε». Κατὰ ταῦτα ἡ ρίζα λέγεται ρίζα μὲν ὡς αὐθύπαρκτος ποτὲ οὔσα, θέμα δὲ ὡς μέρος λέξεως. Ἐν σελ. ὅμως 17 στλ. β' θέλοντες ἴσως νὰ ὑποδείξωσι πῶς ἀνευρίσκεται τὸ θέμα εἰς τὰ «πλὴν τοῦ αἰδώ-ς καὶ ἠώ-ς, ἅτινα προσλαμβάνουσι καὶ s» παρατηροῦσιν «ὁ μνημονεύων τοῦ Ἄπν. auror-a ἀντί ausos-a καὶ Ἰνδ. ushos κτλ. ἠξέουρι ὅτι τὸ ἠώ-ς ἔχει τὸ σίγμα θεματικόν, διότι ἠῶ ἠῶ ἀντι ἠῶσα· ὁμοίως συνάπτεται τὸ αἰδώ-ς πρὸς τὸ ἀναιδε-ς αἰδέσ-σεται ἠδέσ-θην· καὶ ἐν τούτῳ ἄρα τὸ σ θεματικόν». Κατὰ ταῦτα θέμα εἶνε τὸ φαινόμενον κοινὸν στέλεχος, ἐξ οὗ δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ παραγωγή πολλῶν λέξεων καὶ μάλιστα διαφόρων γλωσσῶν. Ἄλλὰ βεβαίως οἱ κ. κριταὶ θὰ ἐπιτρέψωσιν ἡμῖν νὰ ἀμφιβάλωμεν, διότι κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν ταύτην πρέπει νὰ περιμένωμεν καὶ τὴν γνώμην τῶν Κινέζων, ὧν ἡ γλῶσσα μόνον ρίζας ἔχει. Τοῦ μὲν μέλλοντος αἰδέσσομαι τὸ διπλοῦν σσ ἀνήκει εἰς τὴν κατάληξιν, τοῦ δὲ παθ. ἄορ. ἠδέσθην προσελήφθη ἐκ τοῦ μέσου ἀορίστου ἠδεσάμην ἢ ἠδεσσάμην. Ὡς τοῦ μέλλοντος μνήσομαι σχηματίζονται τὰ λοιπὰ πρόσωπα μεταβολῇ τῶν ἐγκλιτικῶν καταλήξεων ἐν τε τῇ ὀριστικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐγκλίσεσιν, ὅτε τὸ σ μὲνον ἀμετάβλητον καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐγκλίσεις ἀνήκει πλέον εἰς τὸ θέμα, οὕτω καὶ τοῦ ἄορ. ἐμνησάμην ἠδεσάμην κττ. προσφύεται τὸ τῇ καταλήξει ἀνήκον σ εἰς τὴν ρίζαν καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου θέματος σχηματίζονται καὶ αἱ λοιπαὶ ἐγκλίσεις τοῦ αὐτοῦ χρόνου καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ σχηματιζόμενοι παθ. ἄορ. ἠδέσθην ἐμνήσθην κλπ. Δύναται λοιπὸν ὅ,τι ἐν μιᾷ λέξει ἀνήκει εἰς τὴν κατάληξιν, τοῦτο ἐν ἄλλῃ νὰ ἀνήκη εἰς τὸ θέμα· διότι τὸ θέμα σχηματίζεται ἐκ τῆς ρίζης καὶ ἐκ τοῦ πρώτου ἢ τῶν πρώτων γραμμάτων τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως, ἅτινα κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς λέξεως μένουσιν ἀμετάβλητα· ἕνεκα τοῦ ἀμεταβλήτου αὐτῶν κατὰ τὴν παραγωγὴν νέας λέξεως μένουσι προσκεκολλημένα εἰς τὴν ρίζαν. Οὕτω τοῦ ἀναιδε-ς ἢ κατάληξις εἰς τῆς ὀνομαστικῆς μένει ὡς ρίζικὸν γράμμα ἐν τοῖς ἀναιδεστερος ἀναιδεσπατος. ὡς τὸ ἀπλοῦς ἐν τῷ ἀπλοῦστερος, τὸ αἰδεσ- τοῦ ἠδεσάμην ἐν τῷ ἠδέσθην.

Ὅτι δὲ εἰς τὸ αἰδῶς τὸ σ προσελήφθη καὶ οὐ μόνον, περὶ τούτου ἀλλοχου ἐν ἐκτάσει θὰ διακλάθωμεν. Ἐκ τῶν ρίζων ὅρ ποθ φιλ προστεθέντος τοῦ ὑπαρκτικοῦ ημι προήλθον τὰ ῥήματα πόθημι ὄρημι φιλημι, ἐκ δὲ τοῦ εμι καὶ τῶν αὐτῶν ρίζων τὰ ὄρεμι *πόθεμι *φιλεμι, ὧν τὰ γ' ἐνικά ἦσαν ὄρεσι πόθεσι φιλεσι. Ἀπὸ τούτων ἀποτριβείσων τῶν προσωπικῶν καταλήξεων μι καὶ τι προήλθον τὰ θέματα φιλε ποθε ορε, τύποι δηλοῦντες κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ α' καὶ γ' ἐνικόν, ἀλλ' ἔπειτα καὶ τὸ γ' πλθ. καὶ ἐπὶ τέλους λαβόντες γενικὴν σημασίαν. Ἐλαβον δὲ καὶ γ' πλθ. σημασίαν διότι ἐκ τῶν εἰς εν γ' πλθ. προσέλαβον τὸ ἐφελευστικὸν ν. Ἀπὸ τῶν εἰς εντι γ' πλθ. ἀποκοπίσεως τῆς τι προήλθον οἱ εἰς εν τύποι (φιλεν πόθεν ὄρεν), ὧν ἐπειδὴ τὸ ν προσετέθη καὶ εἰς τοὺς ε τύπους καὶ τὰ εἰς ε ὡς πληθυντικὰ ἐλαμβάνοντο καὶ τὰ εἰς εν ὡς ἐνικά καὶ ἐπὶ παντός προσώπου ἐτίθεντο, ὅθεν τὰ εἰς εν ἀπαρέμφρατα (τεκὲν ἐνοικέν)· καὶ τὴν τοιαύτην μορφήν τῶν καταλήξεων ἐτήρησεν ἡ Γερμανικὴ γλῶσσα. Ἡ δὲ ἀποκοπή τῶν καταλήξεων καὶ ἡ ἐκ τούτου σύγχυσις ἐγένετο καὶ εἰς τὰ αμι ημι υμι ομι καὶ ωμι. Ἀλλὰ ἀφοῦ τὸ τελευταῖον μικτὸν ὑπαρκτικὸν προσκολλήθη εἰς ρίζας καὶ ἐσχηματίσθησαν ἐξ αὐτοῦ ῥήματα, ἧτε ἀποκοπή τῶν καταλήξεων δὲν ἐπέφερε σύγχυσιν μεταξὺ τοῦ α' καὶ γ', διότι τὸ μὲν πρῶτον ἔληγεν εἰς ω τὸ δὲ τρίτον εἰς ε, καὶ αἱ καταλήξεις τῶν βαρυτόνων ἐμορφώθησαν καὶ ἔλαβον πάγιον τύπον. Τούτου γενομένου οἱ γενικοὶ τύποι ποθε φιλε ορε πινα δηλο προσέλαβον τὰς καταλήξεις τῶν βαρυτόνων καὶ οὕτω προήλθον τὰ περισπώμενα ὄρέω φιλέω ποθέω δηλώω δαμνῶ καὶ τὰ ἐρύω δεικνύω. Ἐπειδὴ ἐν τούτοις τὸ ριζικὸν φωνῆεν τοῦ ὑπαρκτικοῦ προσπεφυκὸς τῇ ρίζῃ τοῦ ῥήματος μέρος αὐτῆς ἀπετέλεσε, καὶ ἐν τῷ παθ. παρκ. τὰ μὴ μεταβαλλόμενα γράμματα, ἅτινα τῇ καταλήξει ἀνήκον μέρος τῆς ρίζης ἀπετέλεσαν· διὸ τὸ μὲν ἐγγλιτικὸν φωνῆεν, τοῦ παθ. παρκ. ἂν μὴ συνεκόπη, ὡς ἀνήκον τῇ ρίζῃ ἐθεωρήθη, ἡ δὲ προσωπικὴ κατάληξις μαι ὡς χρονικὴ κατάληξις τοῦ παρκ. ὑπελείφθη.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταδείκνυται πόσον σφαλερὰ εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ νὰ θεωρῆται ἀνήκον τῇ ρίζῃ πᾶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀμετάβλητον μέρος τῆς καταλήξεως. Ἐπὶ ταύτης ὅμως τῆς σαθρᾶς βάσεως οἱ κριταὶ βαίνοντες καὶ μὴ γνωρίζοντες τὴν γένεσιν τῶν θεμάτων, οὐδὲ κἂν ταύτην διανοηθέντες προβαίνουνσιν εἰς τὸν ἀποσκορακισμὸν πάσης περὶ ἐγγλιτικῶν φωνηέντων ἀληθείας. Καὶ ἐν μὲν σελ. 29 (στλ. α') γράφουσιν «ἐννοεῖται δ' ὅτι φωνήεντα ἐγγλιτικών τινων διατηρούμενα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀμετάβλητα, ἥμισυ πάντων δύνανται νὰ νομισθῶσι μέλος τῶν μεταβαλλομένων καταλήξεων». Τῶν ποιόμι τιμάομι δηλόομι τὸ μὴ μεταβαλλόμε-

μενον οἱ δὲν ἀνήκει εἰς τὴν κατάληξιν; τῶν ποιήσω τιμήσω δηλώσω τὸ μὴ μεταβαλλόμενον σ δὲν ἀνήκει εἰς τὴν κατάληξιν; Ἄλλ' ἂν ταῦτα δὲν ἀνήκον εἰς τὴν κατάληξιν, διατὶ εἶνε κοινὰ εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοσοῦτων ῥημάτων; Ἡδύναντο εἰς τὰ θέματα ποιε, τιμα, δηλο, νὰ προστεθῶσιν αἱ καταλήξεις οἰμι, ω, σα, σω, κα, ἂν μὴ αὐτὰ ἐθεωροῦντο τοιαῦτα ἐν τοῖς βαρυτόνοις, ἐν οἷς ἐμορφώθησαν; Ἄλλὰ βεβαίως περὶ τῶν τοιούτων ὅλως ἀδύνατον εἶνε εἰς τοὺς κριτὰς νὰ κρίνωσι· διότι οὐ μόνον τὰς καταλήξεις ἀγνοοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τί εἶνε ἐγκλιτικὸν φωνῆεν ὅλως ἀδυνατοῦσι νὰ κατανοήσωσιν, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν οἰκτρῶν αὐτῶν ἀντιφάσεων. Ἐνθ' ἐν σελ. 29 εἶπον ὅτι τὰ φωνήεντα ἐγκλίσεων τινῶν τὰ τηρούμενα ἀμετάβλητα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον δὲν δύνανται νὰ νομισθῶσι μέλη τῶν μεταβαλλομένων καταλήξεων, ἐν σελ. 31 λέγουσιν «εἶναι ἄτοπον νὰ ὀνομάζῃται ἐγκλ. φωνῆεν τὸ ἀνήκον ἐνὶ μόνον προσώπῳ». Ἐν δὲ σελ. 9 λέγουσιν «ἐγκλιτικὸν φωνῆεν ἀληθῶς εἰπεῖν οὔτε ἡ ὀριστ. οὔτε ἡ προστ. ἔχει, ἡ δὲ ὑποτ. οὐχὶ ἡ καὶ ὦ ἀλλὰ μόνον ἓνα χρόνον πλέον τῆς ὀριστ. καὶ δὴ ε καὶ ο ἐν τοῖς εἰς μι καὶ τοῖς ἀορ. ὅπου ἡ ὀριστ. δὲν ἔχει... ἡ δὲ καὶ ὦ ἐν τοῖς ἐνεστῶσι τῶν εἰς ὦ ὅπου ἡ ὀριστ. ε καὶ ο λέγομεν λέγωμεν λέγετε λέγητε κττ.», καὶ ἐν σελ. 16 «ἐκ δὲ τῆς ἀνέκαθεν διαστολῆς αὐτῶν [τῶν εἰς ὦ καὶ εἰς μι] ἐρμηνεύεται καὶ ἡ σπουδαιότης διαφορά, ἣν δεικνύουσι τὰ μὲν μεταξὺ τοῦ θεμ. φερ-λυ κτλ. ἔχοντα φωνῆεν, θεματικὸν λεγόμενον ἐν ἐλλείψει καταλληλοτέρας ὀνομασίας, ὃ ποικίλλει μεταξὺ τοῦ ε καὶ ο». Κατὰ τοὺς ἡμετέρους κριτὰς ψευδῶς μὲν εἰπεῖν ἐγκλιτικὸν φωνῆεν εἶνε κᾶτι, ἀληθῶς δ' εἰπεῖν ἐγκλιτικὰ φωνήεντα δὲν εἶνε οὔτε τὰ φωνήεντα ἐγκλίσεων τινῶν τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τηρούμενα ἀμετάβλητα οὔτε τὸ ἐνὶ μόνον ἀνήκον προσώπῳ, οὔτε τὸ ποικίλλον οὔτε τὸ μένον ἀμετάβλητον ὡς τὸ ο τῆς εὐκτικῆς. Ἄλλὰ πάντα τὰ τοιαῦτα ψευδῶς μὲν εἰπεῖν κατὰ τοὺς κριτὰς εἶνε θεματικὰ ἐλλείψει καταλληλοτέρας ὀνομασίας, ἀληθῶς δ' εἰπεῖν ἐπειδὴ οἱ κριταὶ οὔτε τί εἶνε ἐγκλιτικὸν φωνῆεν ἠδυνήθησαν νὰ ἐνοησῶσιν, οὔτε κατάλληλον ὄνομα εἰς αὐτὸ νὰ ἀποδώσωσι, πάντα τὰ τοιαῦτα λέγουσιν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ θέμα. Ἄλλὰ πόθεν ἐσηματίσθη τὸ θέμα; Τί εἶνε θέμα, τί δὲ θεματικὸν φωνῆεν; Ἀποκρίνονται ἐν σελ. 46 «ὅλως ἐξωτερικὸς κανὼν καὶ πολὺπλοκος οὐδ' ἀληθῆς διδάσκων ὅτι ἡ εὐκτ. βουλευ-οι-μεν ἔχει δύο ἐγκλιτικὰ φωνήεντα ἐν μὲν τὸ τῆς ὀριστικῆς, ἐν δὲ ἴδιον. Οἱ Γερμανοὶ ὀνομάζουσι τὸ ο συνδετικὸν ἢ θεματικὸν οὐχὶ ἐγκλιτικόν». Χαμερπῆς ἀδυναμία πνεύματος πρὸς ζήτησιν τῆς ἀληθείας καὶ ἔσχατος ἐξευτελισμὸς ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως. Μὴ δυνάμενοι οἱ κ. κριταὶ νὰ δώσωσι λόγον

τῆς γενέσεως τῶν θεμάτων καὶ τῶν ἐγγλιτικῶν φωνηέντων, οἱ Γερμανοί, ἀναφωνοῦσι, λέγουσι τοῦτο, καὶ ταῦτα ὡς ἀξίωμα δέχονται Ἑλληνες περὶ Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτις ὡς πρὸς τὴν διάκρισιν τῶν ἐγγλιτικῶν φωνηέντων πολὺ ὑπερέχει τῆς Ἰνδικῆς.

Τοιαῦτα οἱ κ. κριταὶ δοξάζοντες περὶ θεμάτων ῥημάτων καὶ ἐγγλιτικῶν φωνηέντων περὶ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων μι σι τι λέγουσιν ἐν σελ. μὲν 29 ὅτι οὔτε ἡ μι ἦτο καταλήξις τοῦ α' προσ. οὔτε ἡ σι τοῦ θ', ἐν δὲ σελ. 10 ἀποφηνάμενοι ὅτι τὰ περὶ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων λεγόμενα εἶνε ἀπόβλητα, ἅτε ψευδέστατα καὶ ἄχρηστα κατ' αὐτούς, προσθέτουσιν ἀνάγκη νὰ σχηματισθῆ καὶ πρὸ ἡμῶν ἡ πεποίθησις ὅτι ἐν τῇ γραμμ. ὀφείλει νὰ γίνῃ χρῆσις μεθόδου ἐξηκριθωμένης ἱστορικῆς καὶ δὴ πᾶν ὅ,τι δὲν παρεδόθη ἢ δὲν συνάγεται κατ' ἀνάγκην ἐκ τῶν παραδεδομένων ν' ἀποκλεισθῆ καὶ ν' ἀποβληθῆ ἐξ αὐτῆς». Καὶ παρεδόθησαν τοιοῦτοι τύποι καὶ ἐκ τῶν παραδεδομένων κατ' ἀνάγκην συνάγεται ὅτι ἐκ καταλήξεως ωμι προῆλθεν ἡ ω ἐκ καταλήξεως εσι ἡ εἰς καὶ ἐκ τῆς ετι ἡ εἰ. Καὶ ὅτι μὲν εἰς ωμι ἔληγον τὰ εἰς ω μαρτυροῦσι τὰ Ὅμηρ. ἐθέλωμι ('Ἰλ. Α, 549) κτείνωμι ('Ὀδ. ι, 490) τύχωμι ('Ὀδ. γ, 7) ἴχωμι (ι, 414) εἶπωμι (γ, 392) ἀγάγωμι (ω 717) ἴδωμι (σ 53). Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι αἱ χρονικαὶ τῶν βαρυτόνων καταλήξεις προσετέθησαν εἰς τὰ θέματα τῶν περισπωμένων. Ἀλλὰ κατέστη βεβαίως τοῦτο δυνατόν, ἀφοῦ πρῶτον αἱ τῶν βαρυτόνων καταλήξεις ἐμορφώθησαν καὶ κατέστησαν πάγια. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς ὀριστικῆς σχηματίζονται αἱ ἄλλαι ἐγγλίσεις μεταβολῆ τῶν ἐγγλιτικῶν καταλήξεων, ταύτης κυρίως αἱ καταλήξεις ὄφειλον νὰ λάβωσι πάγιον τύπον, ὥστε τῇ προσθήκῃ αὐτῶν νὰ σχηματίζωνται καὶ ἄλλα ῥήματα· διὸ τὰ ἀνωτέρω ῥήματα, ἅτινα ἐτήρησαν τὴν μι, εἶνε βαρύτενα καὶ ἐγγλίσεως ὑποτακτικῆς. Ὅτι δὲ καὶ ἐν τῇ ὀριστικῇ τὰ α' ἐνικὰ τῶν βαρυτόνων εἶχον τὴν καταλήξιν μι, οὐδὲν ἄλλο μαρτυροῦσι τὰ δίδωμι (διδω-ομι) ζαμίωμι δοκίμωμι στεφάνωμι τίνυμι τίνω, strnōmi ('Ἰδ.) sterno (Ατν.), καὶ ἡ ἀναλογία τῆς γλώσσης ἐπικυροῖ ὡς ἐν τοῖς γ' προσώποις καταλήξεις τῶν ἀρχικῶν χρόνων εἶνε νται ντι ται τι, οὕτως ἐν τοῖς ἐν. θ' σαι σι καὶ ἐν τοῖς ἐν. πρῶτοις μι μι. Τέλος ὅτι εἰς μι ἔληγον τὰ εἰς ω μαρτυρεῖ ἡ προσωπικὴ καταλήξις τοῦ παρατακικοῦ ν, ἥτις προῆλθεν ἐκ τῆς μι ἀποκοπέντος τοῦ ι καὶ τραπέντος τοῦ μ εἰς ν, ὡς ἐν τοῖς τρέφοιμι τρέφωμι, λάβοιμι λάβωμι. Περὶ δὲ τῶν καταλήξεων σι καὶ τι ἀρκόιμεθα νὰ ἀναγράψωμεν τὰ ἐσι ἐστι λέγεις καὶ τὰ Δωρ. λέγεις δίδωτι ἐθέλητι.

Περὶ δὲ τῶν καταλήξεων τῶν ὀνομάτων εἰ κριταὶ ὅλως τερα-

τολογουσιν· ἀρκεῖ αὐτοῖς νὰ δώσωσιν ἐξήγησιν πάντων τῶν φαινομένων ἐν ταῖς ὁμογενεσί γλώσσαις. Οὐχί τὴν ἀλήθειαν ἀλλ' ἀπλὴν ἐξήγησιν τῶν φαινομένων θηρεύοντες ἐν σελ. 15 λέγουσιν «ὁμοίως ἢ δοτ. λόγῳ προῆλθεν ἐκ συναιρέσεως παλαιότητος τοῦ ο χαρακτῆρος μετὰ τῆς οἰ καταλήξεως, οὕτως ἐννοεῖται τὸ ω, ἄλλως θὰ εἶχομεν Ἄστ. Ἴων. ου, ἀν ἐν τῇ Ἑλλ. γλώσσῃ καὶ μάλιστα μετὰ τὸν χωρισμὸν αὐτῆς εἰς διαλέκτους ἐγένετο ἡ συναίρεσις· περὶ ἐκτάσεως τοῦ ο εἰς ω ὅπως κα'. διδάσκει οὐδεὶς λόγος· ἢ διατὶ δὲν ἐξετάθη ἐν τῇ τοπικῇ, ὅπου ἀληθῶς ἢ κατὰληξις; Πρὸβλ. ὄδοιπόρος οἶκο-ι κτλ. gaté κλ. Ἴνδ.)»· ἐν δὲ σελ. 20 «ἢ κατὰληξις τῆς δοτ. δὲν εἶνε ι, διότι πλὴν τῶν ἄλλων πῶς τὸ λόγο-ι θὰ ἐγένετο λόγῳ;» «Ὅπως τὸ λαγοῖ λαγῶ τὸ εὔγειο εὔγειφ, οὕτω καὶ τὸ λόγο-ι ἐγένετο λόγῳ, τὸ οἶκο-ι οἶκοι καὶ οἶκφ. Ἄλλ' οἱ κριταὶ νομίζοντες ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ διάφορος εἶνε ἡ τοπικὴ τῆς δοτικῆς ἀποφαινόμενοι ὅτι εἰς μὲν τὴν δοτικὴν ἀνήκει ἡ κατὰληξις οἰ, εἰς δὲ τὴν τοπικὴν ἢ ι πάνυ ἀτόπως. Ὅλως διάφορα διδάσκουσι τὰ πράγματα ἄλλα τε καὶ μάλιστα τὰ τοπικὰ θήρασι Ἀθήνησι. Ἐκ τούτων προελθουσῶν καὶ τῶν γενικῶν θύραξ Ἀθήνης καὶ τῶν δοτικῶν Ἀθήνη θήραξ διδασκόμεθα ὅτι ἡ τοπικὴ ἦτο ἄμορφος πτώσις καὶ ὅτι ἐξ αὐτῆς προῆλθεν ἢτε γενικὴ καὶ ἡ δοτικὴ τοῦ ἐνικοῦ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων καταφαίνεται ὅτι οἱ ἡμέτεροι κριταὶ οὐδὲλως προσέχοντες εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ τῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς οὐδὲλως ἀκολουθοῦντες ἀγνοοῦσι τὴν γένεσιν τῶν θεμάτων καὶ ὅλως ἀνίκανοι εἶνε πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν καταλήξεων. Καὶ οὐ μόνον τὰς καταλήξεις ἀγνοοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τί εἶνε ἐφελκυστικὸν ν, τί δ' εὐφωνικὸν γράμμα, καὶ ἐν γένει τὰ συμπληρώματα τῶν καταλήξεων, ἐνῶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα κάλλιστα διαστέλλει πάντα ταῦτα καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν αὐτῆς.

Περὶ μὲν τοῦ ἐφελκυστικοῦ ν παρατηροῦσι (σελ. 11 στλ. β') τάδε· «οὕτω π. γ. διδάσκει ὅτι τὸ εὐφωνικὸν νῦ λαμβάνει τὸ πληθ. γ' προσ. τῶν ῥημάτων λῆγον εἰς σι κτλ.»· περὶ δὲ τοῦ εὐφωνικοῦ σ ὁ μὲν Πανταζῆς ἐν σελ. 7 τῆς γραμματικῆς του γράφει «κυρίως εἰπεῖν ἀποβάλλεται τὸ σ τοῦ οὕτως πρὸ συμφώνου», οἱ δὲ κριταὶ εἰς ταῦτα παρατηροῦσιν (σελ. 25) «ἀνάληθες· οὐ μόνον διότι τὸ τελικὸν σ δὲν ἐκπίπτει οὐδέποτε, ἀλλὰ καὶ διότι τὸ οὕτως ἀπα. τῶ καὶ πρὸ συμφώνου». Κύριοι κριταὶ λέγοντες ὅτι τὸ τελικὸν σ οὐδέποτε ἐκπίπτει, ὑπάρχοντος δὲ παρὰ παλαιότης τοῦ οὕτω πρὸ συμφώνου καὶ τοῦ οὕτως πρὸ φωνήεντος βεβαιοῦτε ἄνευ συνειδήσεως βεβαίως τῶν ὑμετέρων λόγων ὅτι τὸ σ τοῦ οὕτως εἶνε εὐφωνικόν. Κύριοι κριταὶ λέγοντες ὅτι τὸ οὕτως ἀπαντᾷ καὶ πρὸ συμφώνου

παραδέχεσθε ἴσως παρὰ τὴν ὑμετέραν θέλησιν ὅτι τὸ σ εἶνε τελικόν. Τί συνάγεται ἐκ τῶν ὑμετέρων λόγων; Ὅτι οὐδὲν περὶ τοῦ εὐφωνικοῦ σ γινώσκατε οὔτε περὶ τοῦ τελικοῦ. Καὶ ὁμῶς ψέγετε καὶ καταδικάζετε. Καὶ ἐνταῦθα μὲν τὸ σ τοῦ οὔτως; οἱ μὲν κριταὶ ὡς τελικὸν θεωροῦσιν, ὁ δὲ Πανταζῆς σφάλλεται, λέγουσιν, εἰπὼν ὅτι ἀποβάλλεται τὸ σ πρὸ συμφώνου. Ὅ, τι ὁμῶς ὁ Πανταζῆς λέγει καὶ οἱ κριταὶ ὡς σφάλμα θεωροῦσι, τοῦτο λέγοντος τοῦ Ἀντωνιάδου θεωροῦσιν ὡς ὀρθὸν καὶ ἐν σελ. 43 στλ. 6' γράφουσιν ἀναφέρει μεταξὺ τῶν δι' εὐφωνικοῦ ἀνξανομένων καὶ τὸ οὔτως, περὶ οὗ ὁμῶς εὐθὺς λέγει ὅτι τοῦτο ἀποβάλλει συνήθως τὸ σ». Οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ εἴπωσι τὴν ἀλήθειαν λέγουσιν ὅ, τι ἂν ἀρέσκη αὐτοῖς. Οἱ ἡμέτεροι κριταὶ ὅλως ἀδυνατοῦντες νὰ γνωρίσωσι τί εἶνε εὐφωνικόν, τί δὲ τελικόν, ἂν τὸ εὐφωνικὸν γίνηται τελικόν ἢ οὐ, ἀλλ' ἀντ' ἄλλων λέγοντες μωρολογοῦσιν. Εὐφωνικὸν καλοῦσι τὸ ἐφελκυστικόν ν, τὸ δὲ σ παραδέχονται καὶ δὲν παραδέχονται ὅτι πρὸ συμφώνου συνήθως ἀποβάλλεται καὶ δὲν ἀποβάλλεται. Ἄλλ' οἱ προσχηματισμοὶ τὰ εὐφωνικὰ γράμματα καὶ τὸ ἐφελκυστικόν ν προσλαμβάνονται μόνον μετὰ τὴν κατὰληξιν, περὶ τούτων δὲ ὡς τοιούτων δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀποβάλλονται ὡς μὴ ἀνήκοντα ἀρχῆθεν εἰς τὴν λέξιν. Οἱ ἡμέτεροι ὁμῶς κριταὶ οὐ μόνον τοῦτο ἀγνοοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν φύσιν τῶν εὐφωνικῶν καὶ ἐφελκυστικῶν γραμμάτων ὅλως ἀναισθητοῦντες τὸ ἐφελκυστικόν ν εὐφωνικὸν ὀνομάζουσιν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ νέα Ἑλληνικὴ ἄριστα διδάσκει τί εἶνε εὐφωνικόν, τί δ' ἐφελκυστικόν, καὶ ἡμεῖς ἐκ ταύτης ταῦτα ἐδιδάχθημεν, ἐκ ταύτης ἀρχόμεθα τοῦ περὶ τούτων λόγου.

Ἐκ τοῦ προσχηματισμοῦ ε καὶ τοῦ τελικοῦ ν προελθοῦσα ἡ κατὰληξις νε (ἤλθανε εἶπανε) εὐρίσκειται καὶ μεταξὺ λέξεων, ὧν ἡ μὲν εἰς φωνῆν περατοῦται, ἡ δὲ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχεται· οἷον Τῆ νόση του ν' ἐφώναξε τῆ νόση του φωνάζει (Pop. Carm. Passow 466, 33), Πουλᾶκι πούθεν ἔρχεσαι καὶ πούθενε πηγαινεις; (262, 3), Μιὰ κόρη ν' ἔβγανε νερὸ μὲ τὸ χρυσὸ τὸ σίκλο (444, 5), Ἐχω ν' ἄνδρα στῆ ξενιτειᾷ καὶ λείπει δέκα χρόνια (449, 7), Σὰν τί τραγοῦδι τραγοῦδεῖ, σὲ τί ν' ἤχο τὸ πάγει (484, 9). Ὅτι δ' εἰς τούτοις ἡ νε παρενεβλήθη φανερόν γίνεται ἐκ τῆς τροπῆς τοῦ ε εἰς α ἐν τοῖς στίχοις «Γικτι νὰ θυμηθῆκανε πράγματα περασμένα (Δίστ. 852), Εἶνε ντροπὴ σ' ἐμένανε ντροπὴ καὶ στοὺς δικούς μου (30 α'. 16), ἐμένα να τὸν ἄθλιον τὸ νοῦ μου ξελογοιάζει (Δίστ. 971). Τὸ ν δὲ παρεμβλλόμενον μεταξὺ λέξεων, ὧν ἡ μὲν εἰς φωνῆν περατοῦται ἡ δὲ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχεται, φυσικὰ ὡς εὐφωνικὸν χρησιμεύει. Καὶ τοῦτο εἶνε ὅπερ προσλαμβάνουσι τὰ εἰς ε λήγοντα τρίτα ἐνικὰ τῶν ῥημάτων ἐν τῇ κοινῇ

διαλέκτω, ὡς ἐν P. C. 102,9 : Ψιλὴ φωνίτσα ἔσυρεN, ὅσο κ' ἂν ἔδυστόν, 112,8 : Κι' ὁ Τιλχαβεζὸς φώναξεN ἀπὸ τὸ μετερίζι, 113,7 : Πολλὰ σικιέτια πήγαίνεN ὁ Γιάνης Γκαραγούνης, 180,4 : Τὰ παλληκάρια μάζωνεN ὁλ' Ἀρβανιτοπαῖδια, 123,9 : Βελὴ πασσᾶς ἀγνάντεψεN ἀπὸ τὸ παραθύρι, 137,11 : Ὁ Γιδῶργος τότε μ' ἔκρινεN ἀπὸ τὸ παραθύρι. Ἐν τούτοις τὸ ν προσλαμβάνεται οὐχὶ ὅταν ὁ ἥμισυς στίχος ἀδῆται μετὰ τοῦ προηγουμένου, ἀλλὰ σὺν τῷ δευτέρῳ ἡμιστιγίῳ.

Ἐκ τῶν παραθέθεντων παραδειγμάτων συνάγεται ὅτι εὐφωνικὸν σύμφωνον εἶνε σύμφωνον ἀσήμευ συλλαβῆς, ἥς τὸ μὲν φωνῆεν πρὸ φωνήεντος ἀποβάλλεται, τὸ δὲ σύμφωνον μετὰ δύο φωνηέντων δύο λέξεων ὑπολείπεται. Ὅθεν καὶ τὰ τῆς παλαιᾶς εὐφωνικᾶ σύμφωνα σ καὶ κ προῆλθον ἐκ τῶν συλλαβῶν σι καὶ κι.

Κατὰ ταῦτα εὐφωνικὸν εἶνε καὶ τὸ πρὸ φωνήεντος τηρούμενον ν τῆς αἰτιατικῆς τῶν ἀντωνυμιῶν μετοχῶν καὶ ἐπιθέτων καὶ τοῦ ἄρθρου, ἐπειδὴ τηρεῖται τὸ ν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τούτων προστιθεμένου τοῦ προσχηματισμοῦ ε (τόνε ἄλλοτε ζουγραφιστόνε γραμμένονε) καὶ ἀποβάλλομένου πρὸ φωνήεντος. Ἐπειδὴ ὡς εὐφωνικὸν λαμβάνεται τὸ ν τῆς αἰτιατικῆς τῶν πλείστων πτωτικῶν, προστίθεται τὸ εὐφωνικὸν ν καὶ εἰς τὴν ἐνικὴν αἰτιατικὴν τῶν οὐσιαστικῶν, ὡς ἐκ τῶν ἐξῆς παραδειγμάτων συμφανεστάτον γίνεται. P. C. 491,5 Στὴν τᾶβλα πού καθούτανε καὶ πού ψωμί N ἔτρῶγαν, 110,8 : Τὸ γούμενοN ἐφώναξε, τὸ γούμενο φωνάζει, 452,6 : Τί μῆνα N ἔγχαστρώθηκες, τί μῆνα θὰ γεννήσης; 491,6 : Ἀθιβολὴ δὲν εἶχανε κι' ἀθιβολὴ N εὐρήκαν, 127,7 : Ψιλὴ φωνίτσαN ἔσυρε ὅσο κ' ἂν ἤμποροῦσε, 144,1 : Σαράντα δυὸ κλεφτόπουλα μιὰ κόρη N ἀγαπούσαν, 110,2 Κ' ἑνας πλάτανος παχὺN ἰσκιὸN ὀπῶχει.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε περὶ τοῦ εὐφωνικοῦ ν εἰρημένων συνάγεται ὅτι τοῦτο πρῶτον μὲν μετὰ δύο λέξεων ὑπολείπεται, δεύτερον μετὰ δύο φωνηέντων δύο λέξεων παρεμβάλλεται καὶ ἐπὶ τέλους ὡς εὐφωνικὸν προσκολλάται εἰς τὴν προηγουμένην λέξιν.

Ἄλλα τὸ ν τοῦτο εἰς τὴν αἰτ. τοῦ ἄρθρου καὶ τῶν ἀντωνυμιῶν δὲν εἶνε μόνον εὐφωνικὸν ἀλλὰ καὶ καταληκτικὸν ὡς φυλασσόμενον καὶ πρὸ συμφώνων ὡς τόμ πατέρα, τόγ καιρό, ἄλλομ πατέρα, ἄλλογ καιρό. Τούτοις ἠκολούθησαν καὶ τὰ ἄλλα πτωτικά, ὥστε ἐν ταῖς διαλέκτοις τῶν Κυπρίων καὶ Τραπεζουντίων σὺν τῷ χρόνῳ τὸ παρεμβαλλόμενον εὐφωνικὸν ν προσεκολλήθη ὡς καταληκτικὸν καὶ ἀναπόσπαστον μέρος τῆς καταλήξεως ἀπέτελεσεν. Οὕτω τὸ σ τοῦ οὔτως εὐφωνικὸν παρὰ παλαιοῖς ὄν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις κατέστη καταληκτικόν, ὡς τοῦ ἀτρέμας τὸ σ παρ' Ὀμηρῷ μὲν εἶνε

εὐφωνικόν, παρ' Ἡροδότῳ δὲ καταληκτικόν. Ὅτι δὲ οἱ Κύπριοι καὶ οἱ Τραπεζούντιοι δὲν μετεχειρίζοντο πρότερόν ποτε τὸ ν εἰς τὴν αἰτιατικὴν, καὶ ἐκ τῆς μεταβάσεως τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης εἰς τὴν πρώτην φανερόν γίνεται καὶ τὰ μεσαιωνικὰ τῆς Κυπριακῆς διαλέκτου μνημεῖα μαρτυροῦσιν, ἐν οἷς τὰ οὐδέτερα καὶ ἐν αἰτιατικῇ ἄνευ τοῦ ν κεῖνται. Κυπρ. Σακλρ. Τομ. Γ'. σελ. 174 στ. 13 : ἀμὴ νὰ ἐμποροῦν νὰ ἐρχωνται εἰς τὸ νησί τῆς Κύπρου, σελ. 176,3 : καὶ ἔβγαλε τὸ δαχτυλίδι ἀπὸ τὸ χέρι του, 8 : καὶ τότες ἐκατέβασαν τὸν Ῥῆγαν καὶ ἔθαψάν τον εἰς τὸ αὐτοῦ μοναστήρι, 10 : καὶ διαβαίνοντας ἀπὸ τὸ καστέλι ὁ σὶρ Καρτζερά Σουάρ, 14 : διὰ νὰ δειπνήσῃ καὶ κοιμηθῆ εἰς τὸ κρεβάτι του, 178,12 : ὥστε ἐκάησαν ἀνώγαια καὶ κατώγαια, σιτάρι, κριθάρι κτλ., 180, 33 : ὀρδινιάσαμέν τον διὰ ψάρι τοῦ μαγειριοῦ μας, 180,1 : ὅπου νὰ φιλιᾷσῃ εἰς τὴν τσάμπρα μας, 8 : θέλει πέφτει εἰς τὴν ἀνωθεν πένα, 181, 4 : ὅπου τοῦ ὀρδινιάσαμεν εἰς τὸ ἐστάτο μας, 3,1 : νὰ γράψῃ εἰς τὸ στάτο τῆς βεγάλλας. Ἐκ τούτων καταφανὲς γίνεται ὅτι καὶ ἀπ' ἄλλων τὸ ν θὰ ἔλειπεν, εἰ μὴ ὑπ' ἐγγραμμάτων ταῦτα ἐγράφοντο. Τῆς χρήσεως ταύτης τῶν ἐνικῶν αἰτιατικῶν καὶ οὐδετέρων ἄνευ τοῦ ν λείψανα σώζονται εἰσέτι καὶ ἐν τῇ σημερινῇ διαλέκτῳ τῶν τε Κυπρίων καὶ Τραπεζουντίων, ἧς ὀλίγα παραδείγματα παρατιθέμεθα. Κύπρ. 1, 12 : Κι' ὄνταν ἐσιμωκόντεψε κοντὰ στὴ χώρα κείνη, 3,30 : καὶ βρῖσκει πέτρα ρίζημιὰ καὶ γέρνει καὶ πεζέβκει, 6,144 : ροδάνι μου σὰν σὲ φιλῶ νὰ φίλουν τὴν κυράν σου, σελ. 361 : Τὸ γαοῦριν τοῦ Σωτῆρι ψόφησεν στὸ Ἀκρωτῆρι... κὴ νουρά του μουγιαστῆρι, σελ. 414 : ἔρριζάν μας φέτι πολὺ φορτίο στὸ χωρόν μας. Φιλ. Συνεκδ. σελ. 401 : Κι' οὐδὲ στὴν ἄμπελλον κονεύ' μηδὲ στὸ περιβόλι, 403, Δ : μὲ τὸ μέλι μὲ τὸ γάλαν καὶ μὲ τὸ ἀρνὶ τὸ κρέας, 436 : Τὰ γονικά σ' ἐχάλασεν καὶ τὴν καλή σ' ἐπῆραν.

Ἐν ταῖς διαλέκτοις λοιπὸν τῶν Κυπρίων καὶ Τραπεζουντίων τὸ ν εἰς τὰ πτωτικὰ ἀποκατέστη ὡς ἀναπόσπαστον μέρος τῆς καταλήξεως, διὸ οὐ μόνον πρὸ φωνήεντος εὐχρηστον εἶνε ἀλλὰ καὶ πρὸ συμφώνου. Εἰς τὰ γ' ὅμως ἐνικὰ τῶν ῥημάτων τὰ λήγοντα εἰς ε ἢ η ἢ α καὶ εἰς τὰ γ' πλθ. τὰ λήγοντα εἰς σι προστίθεται τὸ ν καὶ πρὸ φωνήεντος καὶ πρὸ συμφώνου, οὐχὶ ὅμως πάντοτε, οὐδὲ ὡς ἀναπόσπαστον μέρος τῆς καταλήξεως θεωρεῖται. Πόθεν ὅμως τὸ ν τοῦτο ; Εἰ μὲν εὐφωνικόν ἦτο μόνον πρὸ φωνήεντος θὰ ἐτίθετο, εἰ δὲ καταληκτικόν δὲν θὰ ἀπεβάλλετο. Οὐδέτερον λοιπὸν τούτων εἶνε, ἀλλ' εἶνε τὸ ἐφελκυστικόν ν, ὅπερ ἐγνώριζον μὲν οἱ παλαιοὶ γραμματικοί, ἀγνωστον ὅμως μένει κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον. Τί δὲ εἶνε ἐφελκυστικόν ν περιφανῶς διδάσκουσι τὰ ἐξῆς παραδείγματα. Κυπρ. 3,2.

Ἐκαμε μιὰΝ γιορτὴΝ μικρὴΝ καὶ μιὰΝ γιορτὴΝ μεάλην,
 ἘκαμεΝ μιὰΝ τὰί γεωροῦ καὶ μιὰν τὰίου Μάμα.
 24,24. Ἴδου ἀνέστῃ ὁ Χριστὸς ὡς τὸν ἐξεζητᾶτε,
 ΤὸΝ θάνατοΝ ἐπάτησεΝ ἀνέστηΝ ὡς προσεῖπεν.

Οἱ Κύπριοι καὶ οἱ Τραπεζοῦντιοι καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ἐπειδὴ λέγουσι κόρην μάναν ζύλον χωράφιν πουλὴν γαῖμαν δραμαν καὶ ἐν γένει πολλοὺς τύπους εἰς ν καταλήγοντας μεταχειρίζονται, προσθέτουσι τοῦτο καὶ εἰς ἄλλας λέξεις, αἵτινες δὲν περατοῦνται εἰς ν. Συμβαίνει δηλ. πολλάκις νὰ ἀποτελεῖται ὁ λόγος ἐκ πολλῶν λέξεων εἰς ν περατουμένων καὶ ἀναγκάζονται ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου νὰ ἐφέλκωνται τοῦτο καὶ εἰς τὰς ἐπομένας, αἵτινες καταλήγουσιν εἰς φωνῆεν. Εἶνε λοιπὸν ἐφελκυστικὸν ν τὸ πρῶτον μὲν κατ' ἐφέλξιν προστιθέμενον ν εἰς λέξεις φωνηεντολήκτους ἡγουμένων ἄλλων εἰς ν περατουμένων, εἶτα δὲ καὶ μὴ τοιοῦτων ἡγουμένων, ὅπερ καὶ συγχρότατον. Προσθέτουσι δὲ τοῦτο οἱ μὲν Κύπριοι ἀδιαφόρως καὶ πρὸ φωνήεντος καὶ πρὸ συμφώνου, οἱ δὲ Τραπεζοῦντιοι εἰς τὰ εἰς ε γ' ἐνικὰ ἀδιαφόρως μὲν πρὸ συμφώνου, πρὸ δὲ φωνήεντος πάντοτε, καὶ αἰετοπε μετὰ τοῦ ν ἐκφέρουσι τὰ εἰς θεν ἐπιρρήματα καὶ τὰ ἐν. γ' τῶν παθ. ἀορ., καὶ τῶν ἀορ. θ' τῶν εἰς μι, ἅτινα οὕτως εἰς ἐν περατοῦνται, ὡς ἐκ τῶν ἐξῆς παραδειγμάτων δηλοῦται. Κυπρ. 6,15 :

«Γυιέμου τὰ βασιλόπουλα ποτὲ ἐν ἀποῦσι
 μόνον σάιταν κὴ ἄρματα παίρνουν καὶ πολεμοῦσιν».

5,14 Τὰ πκαθύρα ποῦ μπαίννε, ἔγυραν καὶ σφάλησαν

6,107 καὶ κόπην ἢ κλωστή της
 ἐκόπη ἢ γρουσὴ κλωστή.

6,112 κάθε σκαλιν ἐφίλαν το, κάθε σκαλι φιλᾶ το, σελ. 145,9
 ἐκόπην της ἢ κλωστή μίαν φοράν.

Φιλ. Συν. σελ. 403 Ὁ βασιλεὺς ἐμήνυσε κὴ ὁ πολυχρονισμένον

440,3 Πουλὴν ἔρθεν καὶ κόνεψεν στοῦ ζυγονιάτ' τὴν ἄκραν

198,14 Ν' αὐλοῖσι ἐμᾶς νὰ βᾶί ἐμᾶς ἢ Ῥωμανία πάρθεν

552,2 Κι' ἀπ' τοῦ οὐρανοῦ τὸ βράγισμαν λιθάρ' ἐπεκρεμάστην

553,5 Πεντᾶήμερος ἐγένετο κ' ἐξέβεν κ' ἐκαυχέθην

30 Κι' ἄς ἐρωτῶ σε κόρασιον τὰ γονικὰ σ' ἀπόθεν :

Καὶ ὅτι μὲν ἐφελκυστικὸν καὶ οὐχὶ εὐφωνικὸν εἶνε τὸ τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς ν συμφανέστατον γίνεται ἐκ τῶν πολλῶν εἰς ν περατουμένων τύπων αὐτῆς. Ἄλλ' ἐν τῇ νέῃ Ἑλληνικῇ τὸ ἐφελκυστικὸν ν εἶδομεν ὅτι καὶ καταληκτικὸν καθίσταται ὥστε ἂν

μὴ πάντες οἱ εἰς ν περατούμενοι τῆς παλαιᾶς τύποι δὲν ἐπερατοῦντο ἐξ ἀρχῆς εἰς ν, πόθεν τὸ τῆς παλαιᾶς ἐφελκυστικὸν ν;

Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διδασκόμεθα ὅτι ὁ παρατατικὸς ἐκ τοῦ ἐνεστώτος σχηματίζεται· διότι ὁσάκις νέος ἐνεστῶς ἀναφέρεται, ἐκ τούτου νέος παρατατικὸς παράγεται, οἱ δὲ ἀρχαῖοι ἐνεστῶς τε καὶ παρατατικὸς ἢ ἀχρηστοὶ καθίστανται ἢ σημασίαν ἀορίστου λαμβάνουσιν, ὡς φέρω ἔφερον φέρων ἔφερα θά φέρω ἔφερα, ὑπάγω ὑπήγον, πηγαίνω παγαίνω, ἐπήγαινα ἐπάγαινα, θά πάγω ἐπήγα, σκοπέομαι ἐσκοπούμην σκέφομαι-σκέπτομαι ἐσκεπτόμην, νίζω νίψω-νίπτω ἐνιπτον. Ἐκ τούτου καὶ ἐκ τῶν α' καὶ β' πληθ. προσώπων τοῦ ἐνεστ. καὶ παρατ., ἅτινα τὰς αὐτὰς καταλήξεις ἔχουσι καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐγκλιτικῶν φωνηέντων ἅτινα ἔχουσι κοινὰ ἀμφότεροι οἱ χρόνοι καταφανὲς γίνεται ὅτι αἱ καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ ἐκ τῶν τοῦ ἐνεστώτος προῆλθον μεταβολῇ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων. Ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν τρίτων προσώπων τῆς παθ. φωνῆς καὶ τῶν γ' τῆς ἐνεργητικῆς λέγονται ἐλέγοντο, πεποιήν-ται ἐπεποιήντο, δίδωμι δίδωτω, δίδόντι διδόντω συνάγεται ὅτι καὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρατατικοῦ ἢ προσωπικῆ καταλήξεως ἦτο τι ἐν τῷ τρίτῳ ἐνικῷ, ντι δὲ ἐν τῷ τρίτῳ πληθυντικῷ, ὅπερ ἐπικυροῖ ἡ Ἄτν. γλώσσα, ἥς εἰς ι καταλήγουσι πάντα τὰ γ' ἐνικὰ εἰς νι δὲ τὰ γ' πληθ. τῆς ἐνεργ. φωνῆς πάντων τῶν χρόνων.

Κατὰ ταῦτα ἐκ τύπων *λέγετι λέγοντι ἀποκοπίσεως τῆς τι ἐσχηματίσθησαν τὰ τοῦ παρτ. ἔλεγε ἔλεγον ἐκ τύπου *φητι τὸ γ' ἐν. τοῦ παρτ. ἔφη, ἐκ δὲ τοῦ φαντι τὸ ἔφαν, ἐκ τῶν δείκνυτι καὶ δεικνύντι τὰ εἰδείνυ καὶ εἰδείνυ(σα)ν ἐκ τῶν δίδόντι τιθέντι ἰσάντι τὰ εἰδιδον ἔτιθεν ἴσταν, ὡς καὶ τὰ ἔθεν ἔδον ἔφυν ἔσταν ἐκ τύπων *σάντι *θέντι *δόντι *φύντι. Κατὰ ταῦτα καὶ τὰ πληθ. γ' ἔχαρεν ἔσφαλεν προῆλθον ἐκ τύπων *σφαλέντι *χαρέντι ῥημάτων *χάρεμι *σφάλεμι. Ἐκ τῶν ῥημάτων χάρεμι καὶ σφάλεμι προῆλθον οἱ παρωχημένοι *ἔχαρεν-ἔχαρεν *ἔσφαλεν-εν, ἐκ δὲ τῶν ῥημάτων *χάρημι *σφάλημι οἱ παρωχημένοι ἐχάρην-ην ἐσφάλην-ην. Καὶ ὅτι μὲν ὑπῆρξαν τὰ ῥήματα χάρεμι ἢ χάρημι σφάλεμι ἢ σφάλημι μαρτυροῦσι τὰ ῥήματα χάρω καὶ σφάλλω. Ὅτι δὲ τὸ γ' πληθ. ἔληγε καὶ εἰς ἡν μαρτυροῦσι τὰ ἦν μιάνθη καὶ τὰ ἐν Κρητικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντῶντα διέλεγεν καὶ διελέγην. Ἐκ τῶν εἰς εντι λοιπὸν ἀποκοπίσεως τῆς τι προῆλθον τὰ εἰς εν γ' πληθ. Καὶ ἀρχαιότερα βεβαίως ἦσαν τὰ εἰς εν, εἶτα δὲ τοῦ ἠ ἀντικαταστήσαντος εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα τὸ ε ἐτηρήθη τὸ γ' πληθ. εἰς εν πρὸς διακρίσιν βεβαίως τοῦ γ' ἐνικοῦ. Ἡ διατήρησις τοῦ εἰς εν γ' πληθ. μαρτυρεῖ ὅτι συνέπιπτε τὸ γ' πληθ. τῷ γ' ἐνικῷ. Τοῦτο δὲ συνέβαινε προστιθεμένου κατ' ἐφελξιν τοῦ ν ἐκ τοῦ γ' πληθ.

εἰς τὸ γ' ἐνικόν, ὅπερ ἐπικυροῖ ἢ σύμπτωσις τῶν γ' προσώπων ἦν (ἐν.) καὶ ἦν (πληθ.). Τοῦτ' αὐτὸ βεβαίως ἐγένετο καὶ πρὸ τῆς τροπῆς τοῦ εἰς η, ὅτε τὰ γ' ἐνικά ἔληγον εἰς ε, τὰ δὲ τρίτα πληθ. εἰς εν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων κατάδηλον ἐγένετο ὅτι συνέπιπτε τὸ γ' ἐνικόν τῷ γ' πληθυντικῷ. Τοῦ ν ἐκ τοῦ γ' πληθ. κατ' ἐφελξιν προστιθεμένου εἰς τὸ γ' ἐνικόν ὁμόφωνα ταῦτα κητέστησαν, ἐκ δὲ τῆς ὁμοφωνίας τῶν ταύτης προῆλθε καὶ τὸ γ' ἐνικόν ἄνευ τοῦ ν νὰ εἶνε εὐχρηστον ἀντὶ τοῦ γ' πληθ., ἐξ οὗ τὸ Πινδαρικόν σχῆμα καὶ ἡ Ἀττικὴ σύνταξις. Ἐπειδὴ συνέπιπτον τὰ γ' ἐνικά τοῖς γ' πληθ. τῶν παρωχημένων, ἐπέξετάθη ἡ χρῆσις αὕτη ἐπὶ πάντας τοὺς χρόνους πρῶτον βέβαια ἐπὶ παντὸς γένους, εἴτα ὁμως περιορίσθη ἐπὶ οὐδετέρου γένους. Ὅτι ἐκ τῆς προσθήκης τοῦ ν ἠδύνατο τὸ γ' ἐνικόν γ' πληθ. νὰ γείνη μαρτυροῦσι τὰ παραδείγματα: Ψεδνὴ δ' ἐπενήνοθε λάχνη (Ἰλ. Β 219), Ξυθαὶ δὲ κόμαι κατενήνοθεν ὦμος (Ἰμν. Δημ. 279), Ἡ καὶ ἐπ' ἀργυρῆ κώπη σέθε χεῖρα βαρεῖαν (Ἰλ. Α. 219), Ἄλλ' ὅτε δὴ κείνοισι παρέσχεθεν ἄρμενα πάντα (Ἡσ. Θεογ. 639).

Μόλις ἀνεφάνησαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ οἱ εἰς εν τῶν παρωχημένων τύποι ἤρξατο καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἐφελκυστικοῦ ν. Ἀλλὰ κατόπιν εἰς τοὺς εἰς ν περατούμενους τύπους τῶν παρωχημένων προσετέθησαν καὶ ἄλλοι. Ἐπειδὴ οἱ εἰς ε τύποι ἐλαμβάνοντο ἀντὶ τῶν εἰς εν καὶ ἦν ἔληγε καθόλου τὸ γ' πληθ. εἰς ε, εν καὶ ην. Κατὰ ταῦτα ἐκ τῶν β' πληθ. ἐσχηματίσθησαν τὰ δυνικά τὰ λήγοντα εἰς ην. Προσέτι ἐπειδὴ τὸ γ' πληθ. τῶν παρωχημένων ἔληγε καὶ εἰς ον, τὸ δὲ γ' ἐνικόν εἰς ε ἐτίθετο ἀντὶ τοῦ εἰς ον, ἐσχηματίσθησαν ἐκ τοῦ β' πληθ. τὰ εἰς ον δυνικά, ἐκ τοῦ λέγετε τὸ λέγετον, ἐκ τοῦ λέγεσθε τὸ λέγεσθον, ἅτινα ἂν καὶ ἐσχηματίσθησαν ἐκ β' προσώπου λαβόντα ὁμως κατὰ λῆξιν γ' προσώπου καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτῶν καταλήξεως ἀπὸ τ ἀρχομένης ὅπως καὶ τὰ εἰς ην ἔλαβον καὶ σημασίαν τρίτου. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσε καὶ ἡ σύμπτωσις τοῦ γ' δυνικοῦ τῷ γ' πληθ. ἐν τῇ παθ. προστακτικῇ. Ἀπεδείξαμεν ἄλλοτε¹ ὅτι τὸ γ' πληθ. τῆς παθ. προστακτικῆς εἰς εσθω ἔληγεν, εἴτα δὲ τοῦ γ' δυνικοῦ σχηματισθέντος προσέλαθεν ἐκ τούτου κατ' ἐφελξιν τὸ ν καὶ ὁμόφωνον αὐτῷ ἐγένετο. Ἄλλ' ἐκ τῆς Αἰολικῆς διδασκόμεθα ὅτι τὰ γ' πληθ. τῆς παθ. προστακτικῆς ἔληγον καὶ εἰς ον, ἐξ ὧν δῆλον γίνεται ὅτι μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν εἰς ον δυνικῶν καὶ τὴν πρόσληψιν τοῦ ἐφελκυστικοῦ ν εἰς τὰ γ' πληθυντικὰ τὰ δεύτερα δυνικά ὡς ὁμοφωνοῦντα τοῖς γ' πληθ. ἔλαβον καὶ τρίτου προσώπου σημασίαν.

¹ Ἐν τῇ «Ἐφημερ. Φιλομαθῶν» ἀριθ. 2, 1879.

Καὶ ταῦτα μὲν δὲν ἐτήρησαν τὴν σημασίαν τοῦ προσώπου, ἐξ οὗ ἐσηματίσθησαν, τὰ δ' ἐκ τῶν ἄλλων προσώπων σχηματισθέντα ἐτήρησαν αὐτήν.

Ὡς ἐκ τοῦ β' πληθ. προσώπου τὰ εἰς ὃν δυνάμει ἐσηματίσθησαν, οὕτως ἐκ τοῦ ἐρχόμεθε(ν) τὸ ἐρχόμεθον ἐγένετο, ἐν τῇ νέῃ Ἑλληνικῇ ἐκ τοῦ ἐρχόμεσθε τὸ ἐρχόμεστον, ἐκ τοῦ ἤμαστε τὸ ἤμαστον, ἐκ τοῦ φιλιόμαστε τὸ φιλιόμαστον (Κόρη μ' ὄντας φιλιώμαστον νύχτα 'ταν' ποιός μᾶς εἶδε; Pop. Carm. 557, 1), καὶ ἐκ τοῦ θίγε καὶ λάβε τὰ Σικελιωτικὰ θίγον λάβον, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι καὶ τὸ γράψον ἐκ τύπου γράψε ἐγένετο καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τὸ προστακτικὸν οἷσε ἐπικυροῖ. Τούτοις προσετέθησαν κατόπιν οἱ τῶν πτωτικῶν εἰς ν περατούμενοι τύποι, ὧν τὸ καταληκτικὸν ν ἐφελευστικὸν τὸ πρῶτον ἦτο καὶ πολλοῦ ἀντικατέστησε τὸ ἀρχαιότερον καταληκτικὸν μ. Καὶ ὅτι μὲν μ τὸ πρῶτον ἦτο τὸ καταληκτικὸν ν εἰς τὴν ἐν. αἰτ. τῆς πρώτης τοῦλάχιστον κλίσεως, καὶ ἡ τήρησις τοῦ μ. πρὸ τῶν χειλοφώνων διδάσκει καὶ ἡ τροπὴ τοῦ μ. εἰς ν εἰς τὰ πρῶτα πρόσωπα τῆς εὐκτικῆς τρέφουμι τρέφου καὶ τοῦ παρακτικοῦ καὶ ἀορίστου β' *λέγομι *λέγου ἔλεγον *τύχομι *τύχοι ἔτυχον. Προῆλθε δὲ τὸ καταληκτικὸν τοῦτο μ. ἐκ τοῦ καταληκτικοῦ μ. τῶν εἰς μ. πρώτων προσώπων τῶν ῥημάτων *λέγομι *λέγοιμι legam amem scribam sim audiam, ὅπερ εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ καταληκτικοῦ ν, διότι εὐκολότερα καὶ ἐπιμύνως ἀρχαιότερα ἦτο ἡ ἀποβολὴ τοῦ ι τῆς μι. ἐκ τοῦ πρώτου προσώπου ἢ ἡ ἀποκοπὴ ὀλοκλήρου τῆς τι ἀπὸ τοῦ τρίτου. Ἐν μὲν τῇ Λατινικῇ εἰς m καταλήγουσιν αἱ πτώσεις, διότι δὲν ἀπεσπάσθη ὀλόκληρος ἡ τι, ἐν δὲ τῇ Ἑλληνικῇ εἰς ν, διότι ἀποκοπείσης τῆς τι πολλοὶ ῥημάτων τύποι εἰς ν κατέληγον. Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλὰ πρῶτα πρόσωπα εἰς μ. ἐπερατοῦντο, τὸ μ. τοῦτο προσετέθη καὶ εἰς ἄλλας λ ξεις εἰς φωνῆν τὸ πρῶτον περατουμένας καὶ ἀπετέλεσεν ἀναπόσπαστον μέρος τῆς καταλήξεως αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν πρέπει νὰ παραλεχθῶμεν ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, ὅπου εἶνε καταληκτικὸν ν ὑπῆρχε πρὸ αὐτοῦ μ, διότι οὔτε τὸ μ. προσετέθη εἰς πᾶσαν λέξιν εἰς φωνῆν περατουμένην. Ἐκ τῆς δ' Ἑλληνικῆς κλίσεως οὔσης παραλλαγῆς τῆς β' διδασκόμεθα ὅτι τὰ οὐδέτερα εἰς u οὐδὲν ἔχουσι m. M λοιπὸν οὔτε ν δὲν εἶχον οὔτε τὰ τῆς β' Ἑλληνικῆς, ὡς μαρτυροῦσι τὰ οὐδέτερα, τὸ, αὐτό, ἐκεῖνο, ἄλλο κτλ. Ὅπως δὲ τερατολόγημα εἶνε τὸ ὑπὸ τῶν κριτῶν λεγόμενον ὅτι ταῦτα κατέληγόν ποτε εἰς δ, ἐπειδὴ εὐόισκωμεν ἔχοντα τοῦτο εἰς ἄλλας γλώσσας. Οὐδεμία ἀναλογία ὁ δεινὸς χείνου οὔτε διδάσαι ὅτι συνέθη τοιοῦτόν τι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, οὔτε οἱ κριταὶ ἀπέδειξαν οὐδέ

δύνανται νὰ ἀποδείξωσιν, ἂν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὁμογενεσί τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχε τὸ δ ἢ μετὰ ταῦτα προσετέθη, ἂν δ ἦτο ἢ ἄλλως τις φθόγγος. Ἀλλὰ τοιαῦτα τερατολογήματα παραληροῦσιν οἱ θελοντες νὰ ἐφαρμόσωσι τοὺς κανόνας τῆς μιᾶς γλώσσης ἐπὶ τῆς ἄλλης. Καὶ ὅτι μὲν τὸ ἐφελκυστικὸν ν εἰς τὴν ἐν. αἰτ. προσετέθη διδάσκουσιν αἱ αἰτ. ἰωκκ δεσπότεια ἰωκκῆν δεσπότην Ἄρην Ἄρην, μάλιστα αἱ τῶν τριτοκλίτων Δημοσθένη καὶ Δημοσθένην Σωκράτη καὶ Σωκράτην κλπ. περὶ ὧν Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς μαρτυρεῖ λέγων (κ. ιοζ') «καὶ ὅλως τὸ ν δι' εὐφημίαν ἐφέλκονται οἱ Ἀττικοὶ Δημοσθένην λέγοντες καὶ Σωκράτην», οὗ τὴν μαρτυρίαν πολλοὶ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν παλαιῶν χωρία ἐπικυροῦσιν. Ὅτι δὲ τὸ ἐφελκυστικὸν ν τῆς αἰτιατικῆς καὶ καταληκτικῶν ἐθεωρήθη καὶ ἐγένετο διδάσκουσιν αἱ αἰτ. ἀγήρω καὶ ἀγήρων Ἄθω καὶ Ἄθων, τὰ οὐδέτερα τοσοῦτο καὶ τοσοῦτον ταυτόν, μάλιστα δὲ τὰ εἰς θεὸν ἐπιρρήματα. Ἐφελκυστικὸν εἶνε τὸ ν τὸ τῶν ἐπιρρημάτων τούτων διότι ἐν μὲν τῇ Ἰωνικῇ καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ ἄνευ αὐτοῦ ἐφέρονται, ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ αἰείποτε μετ' αὐτοῦ καταληκτικοῦ καταστάντος, ὡς ἐν τοῖς γ' προσ. τῆς προστακτικῆς λεγόντων λεγέσθων, ἅτινα καὶ ἄνευ αὐτοῦ εὐρίσκονται. Ἐφελκυστικὸν εἶνε τὸ ν τοῦ γ' ἐν. ἦν, διότι οὐδὲν τρίτον ἐνικὸν εἰς ν περατοῦται, ὅπερ παρ' Ὀμήρῳ καὶ Ἀττικοῖς καταληκτικὸν κατέστη. Ἐφελκυστικὸν ἦτο τὸ καταληκτικὸν ν τῶν ἐπιρρημάτων αἰὲν ἔνδον καὶ τῆς δοτ. τείν (ἐν τείν=ἐν τούτῳ). Ἐμεινε δὲ ὡς ἐφελκυστικὸν ἐν τοῖς γ' προσώποις τῶν ῥημάτων τοῖς λήγουσιν εἰς ε ἢ σι ἐν τοῖς εἰς σι δοτ. πληθ. καὶ ἐν τοῖς εἰς σι λήγουσι ἐπιρρήμασι. Μετεχειρίσθησαν δὲ τοῦτο οἱ μὲν ποιηταί, ὅπου τὸ μέτρον ἀπῆτει καὶ πρὸ φωνήεντος καὶ πρὸ συμφώνου ἀκολουθοῦντες τῇ χρήσει τοῦ λαοῦ, ὅστις καὶ πρὸ φωνήεντος πάντοτε δὲν τὸ μετεχειρίζετο ὡς αἱ ἐπιγραφαὶ διδάσκουσιν, οἱ δὲ πεζολόγοι ὑπέβαλον τοῦτο εἰς κανόνα μεταχειριζόμενοι αὐτὸ ἐπομένης λέξεως ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένης παρὰ τὴν χρῆσιν τοῦ λαοῦ, σύμφωνα δὲ ταύτῃ ἐν τέλει παραγράφου. Ἄλλ' οἱ ῥήτορες μᾶλλον τῇ φύσει ἀκολουθοῦντες ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου μεταχειρίζονται τοῦτο καὶ ἐν τέλει περιόδου.

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω κατεδείχθη τί εἶνε εὐφωνικὸν γράμμα τί δ' ἐφελκυστικὸν, ἃ οἱ ἡμέτεροι ὅλως ἀγνοοῦσι καὶ νὰ κατανοήσωσιν ὅλως ἀδυνατοῦσιν ὡς μὴ ἀκολουθοῦντες τῇ ἱστορίᾳ τῆς γλώσσης. Μὴ γινώσκοντες δὲ τὰς καταλήξεις, οὔτε τὰ συμπληρώματα αὐτῶν, ταρασσονται τὰς φρένας, ἐν δὲ τῇ ταραχῇ τῶν ταύτῃ συγγέουσι καταλήξεις καὶ προσχηματισμούς. Οὕτω περὶ τοῦ ἦσθα (ἐν σελ. 38 στλ. 2) διδάσκουσιν ἀεσφαλμένως χωρίζεται ἦσθα, διότι ἀφοῦ ῥίζα εἶνε ἐς δῆλον ὅτι μετ' αὐξήσεως θά γείνη ης καὶ δῆ ἦσθα».

Ἄλλὰ ρίζα τοῦ ὑπαρκτ. εἶνε οὐ μόνον ες ἀλλὰ καὶ εἴη ὡς διδάσκουσι τὰ ἤμῃ ἤτε καὶ ἦστε ἦτον καὶ ἦστον ἦτην καὶ ἦστην τὰ ὑποτακτικὰ ἕω ἔης κλ. τὰ εὐκτ. εἶην εἴης κλπ. καὶ ἡ μετχ. ἕων. Ἡ ρίζα τοῦ ὑπαρκτ. σε ἐγένετο ε ποῖν τὸ σεμι γείνη ἐσμί, ἐξ οὗ τὸ εἰμί τὸ σεμι ἐγένετο ἐμί ὡς τὸ σομι ομι. Τοῦ παρκτ. λοιπὸν ἦν ἦς κτλ. ρίζα εἶνε εἴη η κατὰληξις δὲ τὸ ς, τὸ δὲ θα εἶνε προσχηματισμός, ὁποῖος εἰς τὸ ἔφρησθα οἶσθα ἐθέλησθα λύοισθα. Οἱ ἡμέτεροι, ὅμως κριταὶ ὅλως ἀγνοοῦντες ποῦ ὁ προσχηματισμὸς ἔμεινε προσχηματισμὸς καὶ ποῦ ἐγένετο κατὰληξις, τὸν προσχηματισμὸν ὡς κατὰληξιν θεωροῦσι τὴν δὲ κατὰληξιν ὡς ρίζαν.

Ἄλλ' ἡ παραχῆ καὶ ὁ τύφος τῶν φρενῶν τῶν κριτῶν ἐπαυξάνει μέχρις ἀναισθησίας, ὥστε οὔτε τῶν στοιχείων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὸ οὖς αὐτῶν δύναται νάντιληφθῆ. Γράφουσιν ἐν σελ. 34 στλ. β' ἀκακῶς λέγονται τὰ μὲν ὑγρά. Ἄν ὀνομαζῶνται ἔρρινα θὰ κατέτασεν αὐτοῖς καὶ τὸ ἔρρινον γ. Ὁμοίως ὅτι... τὸ γγ προφέρεται ὡς γκ ἐνῶ ἀληθῶς τούναντίον γκ προφέρεται ὡς γγ». Ἄλλὰ πῶς προφέρεται τὸ γγ; Βεβαίως τὸ μὲν πρῶτον ἔρρινως τὸ δὲ β' ὡς γ, ὡς καὶ τὸ κ τοῦ γκ, ἀφοῦ δὲν προφέρεται ὡς κ. Κατὰ τὴν γνώμην ταύτην τῶν κριτῶν τὸ μὲν ἄγγελος πρέπει νὰ προφερῆται ἄγ-γελος (ἄγ-γιελος), τὸ δὲ ἀκινάρα ἄγ-γινάρα (ἄγ-γινάρα).

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ὁ μὲν γραμματικὸς λέγει ὅτι «τὸ ν ὅταν ἀκολουθῆ χειλεόφωνον σύμφωνον προφέρεται (καὶ ἐγράφετο παλαιὰ) ὡς μ ἐν Πειραιεῖ προφέρεται ἐμ Πειραιεῖ», οἱ δὲ σοφοὶ κριταὶ παρατηροῦσιν εἰς ταῦτα ὅτι «τὸ ὅλον διδάγμα ἀνάκληθες, οὔτε ἐγράφετο πάντοτε τὸ πάλαι οὕτως, οὔτε ἀπαγγέλλομεν ἡμεῖς σήμερον ἐν τῷ καθαρῶντι λόγῳ ἐμ Πειραιεῖ, οὔτε πρέπον νὰ εἰσαχθῆ τοιαύτη ἀπαγγελία κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν συγγραφέων». Καὶ ἐν τῇ χύδην γλώσσῃ καὶ ἐν τῇ καθαρῶντι οὕτω προφερομεν. Ἄλλ' ὁ νοῦς τῶν κριτῶν δὲν δύναται νὰ παρατηρήσῃ ὅτι πᾶς Ἑλλην ὀμιλῶν τὴν Ἑλληνικὴν ἐκ γενετῆς ἀδυνατεῖ νὰ μὴ παρατηρήσῃ. Ὑπῆρξε μουσικὸς τις ἐπίσημος Μπερκέτης ἐπονομαζόμενος, ὅστις ἐκ γενετῆς τὴν Τουρκικὴν ὀμιλῶν, τὴν δὲ Ἑλληνικὴν νὰ ἀναγινώσκῃ μόνον μαθὼν ἐτήρει τὸ ν πρὸ τῶν χειλεοφόνων, ὁσάκις ἔψαλλε (τὴν παγκόσμιον δόξαν κτ.). Τὴν κακὴν ὅμως ταύτην προφορὰν πάντες οἱ ἄλλοι παρετήρουν ὡς παρὰ τὸ σύνθηρες γιγνομένην. Οἱ κριταὶ ὅμως ὡς ὁ τουρκόφωνος Μπερκέτης μὴ ἀρεσκόμενοι εἰς τὰ παρ' Ἑλληνσι συνήθη τὴν τοῦ Μπερκέτη προφορὰν εἰς τὴν καθαρῶντι θέλουσι νὰ εἰσαγάγωσιν.

Περὶ τοῦ ι (ἐν σελ. 24 στλ. α') τοῦ Πενταζῆ γράφοντος ὅτι προεφέρετο ὡς τὸ ι ἐν τῇ λέξει ἱατρὸς οἱ κριταὶ παρατηροῦσιν ὅτι

οὐδὲ τὸ] ἀπηγγέλλετο ὡς [τὸ] ι ἐν τῷ ἰατρόσ, ἐν δὲ σελ. 3 λέγουσιν ὅτι τὸ ια παρ' ἡμῖν προφέρεται πολὺ διαφόρως ἐν τῷ φωτιά ἢ ἐν τῷ παιδίᾳ. Περὶ μὲν τῆς τροπῆς τοῦ ι εἰς ι γνωρίζομεν ὅτι τὸ φω ἦεν ι ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ τρέπεται εἰς σύμφωνον ι πρὸ φωνήεντος ἐν ἀρχῇ λέξεως, καὶ ἐν μέσῳ ὅταν εὐρίσκηται μετὰ ζῦ δύο φωνηέντων ἢ πρὸ φωνήεντος καὶ κατόπιν συμφώνου φυλάττοντος τὴν αὐτὴν προφορὰν μετὰ πάντων τῶν φωνηέντων. Οἱ δὲ κριταὶ ἄς μᾶς διδάξωσι περὶ τῆς πολὺ διαφόρου προφορᾶς τοῦ ια ἐν τῷ φωτιά ἢ ἐν τῷ παιδίᾳ παραδείγματα ἀναφέροντες οὐχὶ Ἰνδικὰ ἢ Κινέζικα, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Ἄς ἀσκήσωσι πρῶτον τὸ οὗς αὐτῶν εἰς τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν τῶν φθόγγων τῆς μητρικῆς αὐτῶν γλώσσης καὶ εἶτα κατὰ στήθεσιν τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἱκανὸν νὰ κρίνῃ περὶ τῶν τοιούτων. Τούτων ὅμως τὸ πνεῦμα τοσοῦτον ὑπὸ τῶν γλωσσολογικῶν κανόνων, οὗς ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν συνέλεξαν, διαταράχθη καὶ διεστράφη, ὥστε οὐ μόνον ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν παραλογισμοὶ τερατολογήματα καὶ μωρολογήματα ἐσφενδονίζονται, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν ἠμβλυαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἄλλα μὲν δι' αὐτῶν εἰσάγονται, ἄλλων δὲ αὐτοὶ ἀντιλαμβάνονται. Τοιαύτη ἢ πνευματικὴ κατάστασις τῶν γλωσσολόγων, οἵτινες πρὶν ἔτι διδραχθῶσι πῶς γεννῶνται ἀναπτύσσονται καὶ φθείρονται αἱ γλώσσαι καὶ πῶς ἐν τῇ φθορᾷ των νέαι ἐξ αὐτῶν γεννῶνται, καὶ τοῦτο μόνη ἢ Ἑλληνικὴ δύναται νὰ διδάξῃ, ἥς ἡ συνεχὴς ἱστορία εἶνε ὑπὲρ τὰς δύο καὶ ἡμίσειαν χιλιάδας ἐτῶν, ἐπιχειροῦσι περὶ τῆς γενέσεως πασῶν τῶν γλωσσῶν νὰ ἀποραίνωνται, τῶν ὁποίων τύπου μόνον γνωρίζουσιν. Τοιοῦτοι βεβαίως ὄντες οἱ ἡμέτεροι κριταὶ καὶ περὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμματικῶν θελήσαντες νὰ ἐξενέγκωσι γνώμην οὐδὲν ἄλλο κατέδειξαν ἢ ὅτι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης οὔτε τὰς ρίζας οὔτε τὰ θέματα οὔτε τὰς καταλήξεις γινώσκουσιν οὔτε τῶν φθόγγων αὐτῆς δύναται νὰντιληφθῶσιν.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 28 Αὐγούστου 1886

Δ. Α. ΚΟΝΔΥΛΗΣ

